

Anton Pavlovič Čehov

Višnjik

Komedija u četiri čina

Prevod: Kiril Taranovski

Naslov originala: ВИШНЁВЫЙ САД

LICA:

RANJEVSKA, LJUBAV ANDREJEVNA, posednica

ANJA, njena kći; 17 godina

VARJA, njena podsvojkinja; 24 godine

GAJEV, LEONID ANDREJEVIČ, brat Ranjevske

LOPAHIN, JERMOLAJ ALEKSEJEVIČ, trgovac

TROFIMOV, PETAR SERGEJEVIČ, student

SIMEONOV PIŠČIK, BORIS BORISOVIČ, posednik

ŠARLOTA IVANOVNA, guvernanta

EPIHODOV, SEMJON PANTELEJEVIČ, poslovođa

DUNJAŠA, sobarica

FIRS, lakej, starac od 87 godina

JAŠA, mladi lakej

JEDAN PROLAZNIK

ŠEF STANICE

POŠTANSKI ČINOVNIK

GOSTI, POSLUGA

Radnja se događa na imanju LJ. A. Ranjevske.

PRVI ČIN

Soba koja se i sad još zove dečja. Jedna vrata vode u Anjinu sobu. Sviće, skoro će se roditi sunce. Već je maj, ali je u vrtu hladno, jutarnji mraz. Prozori u sobi su zatvoreni. Ulaze: Dunjaša sa svećom i Lopahin s knjigom u ruci.

LOPAHIN: Došao je voz, hvala bogu. Koliko je sati?

DUNJAŠA: Skoro će dva. (Gasi sveću.) Već je svanulo.

LOPAHIN: Koliko je zakasnio voz? Najmanje dva sata. (Zeva i proteže se.) A i ja sam krasan, baš sam ispao budala! Namerno sam došao ovamo da ih dočekam na stanici i eto - uspavao sam se... Zaspao sam sedeći. Baš mi je krivo... Što me ti nisi probudila?

DUNJAŠA: Mislila sam da ste otišli. (Osluškuje) Čini mi se da dolaze.

LOPAHIN (osluškuje): Ne... Dok podignu prtljag, dok ovo, dok ono... (Pauza) Ljubav Andrejevna je proživela u inostranstvu pet godina, ne znam kakva je sad... Ona je dobra duša. Pristupačna, jednostavna. Sećam se kad sam bio dečak od svojih petnaest godina, moj pokojni otac - on je onda držao bakalnicu u selu - udario me je po licu pesnicom da mi je krv pošla na nos... Mi smo onda zajedno došli nekim poslom ovamo, a on je bio podnapit. Ljubav Andrejevna, sećam se kao danas, još sasvim mlada, tako mršava, odvede me umivaoniku, evo u ovoj istoj, dečjoj sobi. „Ne plači - veli - seljačiću, proći će...” (Pauza) Seljačić... Otac mi je, istina, bio seljak, a ja sam, eto, u belom prsluku, u žutim cipelama. Našla se svinja u čem nije bila... Samo što sam bogat, imam puno para, ali ako čovek dobro pogleda i promisli, onda sam pravi gejak... (Prelistava knjigu) Eto, čitao

sam ovu knjigu, a ništa nisam razumeo. Čitao sam i zaspao.

Pauza.

DUNJAŠA: I psi cele noći nisu spavali, osećaju da im gazde dolaze.

LOPAHIN: Što si ti, Dunjaša, tako...

DUNJAŠA: Drhte mi ruke. Pašću u nesvest.

LOPAHIN: Mnogo si se profinila, Dunjaša. I oblačiš se kao gospođica i praviš frizuru. Ne valja tako. Treba da znaš šta si i ko si.

Ulazi Epihodov s buketom; on je u varoškom odelu i sjajno izviksanim čizmama, koje jako škripe; buket mu ispada iz ruke.

EPIHODOV (diže buket): Evo, poslao je baštovan, kaže da se metne u trpezariju. (Daje Dunjaši buket)

LOPAHIN: A meni donesi kvasa.

DUNJAŠA: Hoću. (Iziđe)

EPIHODOV: Sada je mraz, tri stepena ispod nule, a višnje su se rascvetale. Ne odobravam ja ovu našu klimu. (Uzdiše) Ne odobravam. Naša klima ne može da čini dobro, baš ne može. Eto, Jermolaju Aleksejeviču, dozvolite da vam uzgred napomenem, kupio sam prekjuče čizme, a one, ako ćete mi verovati, škripe tako da se ne može podneti. Čime da ih namažem?

LOPAHIN: Ostavi me na miru. Dosadio si mi.

EPIHODOV: Svakog dana mi se dešava neki maler. Ali ja ne ropćem, navikao sam se, čak se i smešim.

Ulazi Dunjaša i pruža Lopahinu kvas.

EPIHODOV: Idem ja. (Pođe i preturi stolicu) Eto... (Kao da trijumfuje.) Eto vidite, izvinite za izraz, kakva okolnost između ostalog... To je prosto neverovatno! (Izlazi.)

DUNJAŠA: A mene je, Jermolaju Aleksejeviču, moram priznati, Epihodov zaprosio.

LOPAHIN: Šta kažeš!

DUNJAŠA: Ne znam šta ću... On je miran čovek, samo neki put, kad počne da govori, ništa ga ne možeš razumeti. I lepo i dirljivo, samo nerazumljivo. Rekla bih da mi se sviđa. On me ludo voli. A malerozan je čovek, nema dana da mu se nešto ne desi. Zato ga kod nas diraju: dvadeset dva malera...

LOPAHIN (osluškuje): Eto, izgleda, dolaze...

DUNJAŠA: Dolaze! Ama šta je meni... sva sam se ohladila...

LOPAHIN: Dolaze, zaista. Hajdemo im u susret. Hoće li me ona poznati? Pet godina se nismo videli.

DUNJAŠA (uzbuđeno): Sad ću pasti... Ah, sad ću pasti!

Čuje se kako se kući približuju dvoje kočije. Lopahin i Dunjaša brzo izlaze. Pozornica je prazna. Iz susednih soba čuje se graja. Preko pozornice, poštapajući se tankim štapićem, žurno prelazi Firs koji je išao da dočeka Ljubav

Andrejevnu; on je u starinskoj livreji i s visokim šešišrom; nešto govori sam za sebe, ali se ne može razabrati nijedna reč. Graja iza pozornice je sve veća. Jedan glas: „Izvolte ovuda...” Ljubav Andrejevna, Anja i Šarlota Ivanovna sa psetancetom na lancu, obučene za put, Varja u kaputu i s maramom preko glave, Gajev, Simeonov Piščik, Lopahin i Dunjaša s boščom i kišobranom, posluga s prtljagom - svi prolaze kroz sobu.

ANJA: Hajdemo ovuda. Sećaš li se, mama, koja je ovo soba?

LJUBAV ANDREJEVNA (radosno, kroz suze): Dečja soba.

VARJA: Ala je hladno, smrzle su mi se ruke. (Ljubavi Andrejevnoj) Vaše sobe, bela i ljubičasta, ostale su onakve kakve su bile, mamice.

LJUBAV ANDREJEVNA: Dečja soba, mila moja, divna soba... Ja sam tu spavala kad sam bila dete...

(Plače) I sada sam kao dete... (Ljubi brata, Varju, zatim opet brata.) A Varja je uvek ista, liči na kaluđericu. I Dunjašu sam poznala... (Ljubi Dunjašu)

GAJEV: Voz je zakasnio dva sata. Šta velite na to? I to mi je neki red!

ŠARLOTA (Piščiku): Moje pseto jede i lešnike.

PIŠČIK (začuđeno): Ta šta kažete!

Svi izlaze, osim Anje i Dunjaše.

DUNJAŠA: Načekali smo se... (Skida s Anje kaput i šešir.)

ANJA: Na putu nisam spavala četiri noći... i sad sam se jako nazimila.

DUNJAŠA: Otputovali ste o velikom postu, bio je još sneg, mraz, a sada? Draga moja! (Smeje se i ljubi je) Nisam vas se mogla načekati, radosti moja, srećo moja... Nešto ću vam odmah reći, ni trenutka ne mogu čekati...

ANJA (ravnodušno): Opet nešto...

DUNJAŠA: Poslovođa Epihodov zaprosio me je posle Uskrsa...

ANJA: Ti sve jedno te jedno... (Doterujući kosu.) Izgubila sam sve ukosnice... Ona je jako umorna, čak se i zanosi kad ide.

DUNJAŠA: Ne znam sama šta da mislim. On me voli, toliko me voli!

ANJA (gleda u vrata od svoje sobe, nežno): Moja soba, moji prozori, kao da nisam nikud išla. Ja sam kod kuće! Sutra ću izjutra ustati, otrčaću u vrt... O, da mi je da zaspim! Celog puta nisam spavala, stalno sam bila uznemirena.

DUNJAŠA: Prekjuče je došao Petar Sergejevič.

ANJA (radosno): Peća!

DUNJAŠA: Spava u parnom kupatilu, tamo i stanuje. Bojim se, veli, da bih u kući smetao. (Gleda na svoj džepni sat) Trebalo bi ga probuditi, ali Varvara Mihailovna ne da. Nemoj ga, veli, buditi!
Ulazi Varja; o pojasu joj vise ključevi.

VARJA: Dunjaša, brže kafu... Mama traži kafu.

DUNJAŠA: Odmah. (Izlazi.)

VARJA: Eto, stigli ste, hvala bogu. Opet si kod kuće. (Mazeći se) Došla moja dušica! Došla moja lepotica!

ANJA: Ala sam se namučila!

VARJA: Mogu misliti!

ANJA: Pošla sam Velike nedelje, još je bilo hladno. Šarlota celog puta priča, pravi mađioničarske trikove. Što si mi naturila tu Šarlotu...

VARJA: Pa ne možeš sama putovati, dušo moja! Tek ti je sedamnaest godina!

ANJA: Dolazimo u Pariz, a tamo zima, sneg. Francuski govorim očajno. Mama stanuje na četvrtom spratu, dolazim k njoj, kod nje nekakvi Francuzi, dame, stari protestantski sveštenik s knjigom, puno dima, neprijatno. Odjednom mi bi žao mame, strašno žao, stegoh njenu glavu na grudi, stegoh rukama i ne mogu da pustim. Mama se posle mazila, plakala...

VARJA (kroz suze): Ne govori, ne govori...

ANJA: Svoju vilu kod Mantona je već bila prodala, ništa joj nije ostalo, baš ništa. A i meni nije ostalo ni pare, jedva smo se vratili. A mama ništa ne razume! Sedosmo na stanici da ručamo, a ona poručuje najskuplja jela i kelnerima daje po rublju bakšiša. I Šarlota tako isto. Jaša takođe traži za sebe porciju, prosto strašno. Mama ima lakeja Jašu, doveli smo ga ovamo...

VARJA: Videla sam tu hulju.

ANJA: A šta ima kod vas? Jeste li platili interes?

VARJA: Kako bismo platili!

ANJA: Bože moj, bože moj!

VARJA: U avgustu će nam prodati imanje...

ANJA: Bože moj...

LOPAHIN (proviri na vrata i muče): Muu... (Izlazi.)

VARJA (kroz suze): Ovako bih ga... (Preti mu pesnicom.)

ANJA (grli Varju, tiho): Varja, je li te zaprosio? (Varja vrti glavom u znak odricanja) Ali on te voli... Što se ne objasnite, šta čekate?

VARJA: Ja mislim da od toga neće biti ništa. On ima mnogo posla, nije mu do mene... On i ne obraća pažnju na mene, neka ide s milim bogom, teško mi je i da ga gledam... Svi govore o našoj svadbi, svi mi čestitaju, a u stvari - nema ništa, sve je kao neki san... (Drugim tonom) Ovaj tvoj broš liči na pravu pčelu.

ANJA (tužno): To mi je mama kupila. (Odlazi u svoju sobu, govori veselo, kao dete.) A u Parizu sam letela balonom!

VARJA: Došla moja dušica! Došla moja lepotica!

Dunjaša se već vratila s priborom za kuvanje kafe i već je kuva.

VARJA (stoji pred vratima): Ceo dan, dušo moja, poslujem po kući i stalno sanjam. Da te udamo za bogatog čoveka, i ja bih bila mirnija, otišla bih u

manastir, zatim u Kijev... pa u Moskvu i tako bih samo išla po svetim mestima...
Stalno bih samo išla. Pobožnost, lepota!...

ANJA: Ptičice pevaju u vrtu. Koliko je sati?

VARJA: Prošlo je već, sigurno, dva. Vreme je da legneš, dušo moja. (Ulazeći u Anjinu sobu.) Pobožnost, lepota!

Ulazi Jaša s pledom i putničkom torbom.

JAŠA (prelazi preko pozornice, delikatno): Sme li se ovuda proći?

DUNJAŠA: Ne može čovek da vas pozna, Jašo. Kako ste se promenili u inostranstvu.

JAŠA: Hm... A ko ste vi?

DUNJAŠA: Kad ste pošli odavde, bila sam ovolicna... (Pokazuje rukom visinu.)
Dunjaša, kći Fjodora Kozojedova. Vi se i ne sećate!

JAŠA: Hm... Pilence! (Osvrne se levo desno i zagrlji je; ona cikne i ispusti tacnu, Jaša naglo izlazi.)

VARJA (na vratima, nezadovoljnim glasom): Šta je to ovde?

DUNJAŠA (kroz suze): Razbila sam tacnu...

VARJA: To je dobar znak.

ANJA (izlazi iz svoje sobe): Trebalo bi mami reći: Peća je ovde...

VARJA: Kazala sam da ga ne bude.

ANJA (zamišljeno): Pre šest godina umro je otac, mesec dana docnije udavio se u reci brat Griša, lep sedmogodišnji dečak. Mama nije mogla sve to izdržati, pobegla je; pobegla je glavom bez obzira... (Trgne se) Ah, kako je ja razumem, kad bi samo znala! (Pauza) A Peća Trofimov je bio Grišin učitelj, sad je može podsetiti...

Ulazi Firs; sad je u običnom kaputu i belom prsluku.

FIRS (prilazi priboru za kafu, zabrinuto): Gospođa će ovde piti kafu... (Oblači bele rukavice.) Je li gotova kafa? (Strogo, Dunjaši) Čuješ! A gde je pavlaka?

DUNJAŠA: Ah, bože moj... (Brzo izlazi.)

FIRS (posluje oko pribora za kafu): Uh, ti, brbljiva... (Mrmlja za sebe) Došli su iz Pariza. I gospodin je u svoje vreme odlazio u Pariz... svojim kolima... (Smeje se.)

VARJA: Firse, šta pričaš?

FIRS: Šta želite? (Radosno) Došla moja gospođa! Dočekao sam je! Sad ne marim i da umrem... (Plače od radosti.)

Ulaze Ljubav Andrejevna, Gajev i Simeonov Piščik; Simeonov Piščik je u dugačkom kaputu od tankog sukna i šalvarama. Gajev, ulazeći, rukama i telom pravi pokrete kao da igra bilijara.

LJUBAV ANDREJEVNA: Kako ono beše? Čekaj da se setim. Žutu u ćošak!
Duble u sredinu!

GAJEV: Sečem u ćošak! Nekada smo ti i ja, sestro, spavali u ovoj sobi, a sad mi je pedeset i jedna godina, ma kako da je to čudnovato...

LOPAHIN: Da, prolazi vreme.

GAJEV: Šta?

LOPAHIN: Vreme, velim, prolazi.

GAJEV: Ovde miriše na pačoli.

ANJA: Idem da spavam. Laku noć, mama. (Ljubi majku.)

LJUBAV ANDREJEVNA: Slatka moja bebice! (Ljubi joj ruke.) Jesi li zadovoljna što si kod kuće? Ja još nikako da dođem sebi.

ANJA: Laku noć, ujko.

GAJEV (ljubi joj lice, ruke): Neka ti je bog u pomoći! Kako ličiš na majku! (Sestri) Ti si, Ljubo, u njenim godinama bila ista ovakva. Anja pruža ruku Lopahinu i Piščiku, izlazi i zatvara za sobom vrata.

LJUBAV ANDREJEVNA: Ona se jako zamorila.

PIŠČIK: Nije šala - toliki put.

VARJA (Lopahinu i Piščiku): Šta čekate, gospodo? Skoro će tri sata, vreme je da idete.

LJUBAV ANDREJEVNA (smeje se): A ti si uvek ista, Varja. (Privuče je sebi i poljubi.) Čim popijem kafu, svi ćemo da idemo. (Firs joj podmeće pod noge jastuče.) Hvala ti, dragi moj. Navikla sam se na kafu. Pijem i danju i noću. Hvala ti, stari. (Ljubi Firsa.)

VARJA: Da vidimo jesu li sve stvari doneli... (Izlazi.)

LJUBAV ANDREJEVNA: Zar zbilja sedim? (Smeje se) Htela bih da skačem, da mašem rukama. (Pokriva lice rukama.) A možda sanjam? Bog mi je svedok, ja volim otadžbinu, volim je nežno, nisam mogla da gledam iz vagona, samo sam plakala. (Kroz suze.) Nego, treba vek da pijemo kafu. Hvala ti, Firse, hvala ti, stari moj... Ja se toliko radujem što si još živ...

FIRS: Prekjuče.

GAJEV: On ne čuje dobro.

LOPAHIN: Ja još sad, u pet sati izjutra, moram u Harkov. Baš mi je žao! Hteo sam da vas vidim, da se porazgovaram s vama... Vi ste još uvek divni kao pre.

PIŠČIK (teško diše): Čak ste se i prolepšali... Obučeni po pariskoj modi... Kad vas videh, pogiboh!

LOPAHIN: Vaš brat, Leonid Andrejevič, uvek govori da sam prostak, kulak, ali mene se to ništa ne tiče. Neka govori. Ja bih samo voleo da mi vi verujete kao pre, da me vaše divne, dirljive oči gledaju kao pre. Bože milostivi! Moj otac je bio kmet kod vašeg dede i vašeg oca, ali ste vi, upravo vi, u svoje vreme učinili za mene tako mnogo da sam sve zaboravio i volim vas kao da ste mi rod rođeni... čak i više nego rod...

LJUBAV ANDREJEVNA: Ne mogu da izdržim na jednom mestu, nisam u stanju... (Skoči i šeta po sobi jako uzbuđena) Ja neću preživeti ovu radost... Smejte mi se, ja sam glupa... Ormančiću moj rođeni... (Ljubi orman) Stočiću moj...

GAJEV: Dok si bila na strani, umrla nam je dadilja.

LJUBAV ANDREJEVNA (seda i pije kafu): Da, bog da joj dušu prosti! Pisali su mi.

GAJEV: I Anastasije je umro. A Petruška Kosoj napustio je mene i sad u gradu živi kod člana kvarta. (Vadi iz džepa kutiju s kiselim bombonama, sisa jednu.)

PIŠČIK: Moja kći, Dašenjka... pozdravila vas je!

LOPAHIN: Hteo bih da vam kažem nešto veoma prijatno, nešto veselo. (Pogleda na sat.) Moram da idem, nemam vremena za razgovor... nego u dve tri reči. Vama je već poznato da se vaš višnjik prodaje za dug; za 22. avgust određena je licitacija, ali se vi ništa ne brinite, draga moja, spavajte bez brige, ima izlaza... Evo mog plana. Molim vas da me pažljivo saslušate! Vaše imanje se nalazi samo dvadeset vrsta od varoši, pored vas je sagrađena železnička pruga, i ako se višnjik i zemlja pored reke parcelišu i onda izdadu pod zakup za podizanje vila, vi ćete dobiti u najmanju ruku dvadeset pet hiljada godišnjeg prihoda.

GAJEV: Oprostite, kakve su to gluposti!

LJUBAV ANDREJEVNA: Ja vas nisam dobro razumela, Jermolaju Aleksejeviču.

LOPAHIN: Od varošana koji dođu ovamo na letovanje vi ćete dobijati najmanje dvadeset pet rubalja za desetinu zemlje, i ako još sad objavite, onda vam jemčim čime god hoćete da vam do jeseni neće ostati nijedna slobodna parcelica, sve će da razgrabe. Jednom rečju, čestitam: vi ste spaseni. Mesto je izvanredno, reka duboka. Treba, naravno, spremi, raščistiti... na primer, treba porušiti ove stare zgrade, pa i ovu kuću koja više nije ni za šta, poseći stari višnjik...

LJUBAV ANDREJEVNA: Poseći? Dragi moj, oprostite, vi ništa ne znate. Ako u celoj guberniji postoji nešto interesantno, čak i znamenito, onda je to naš višnjik.

LOPAHIN: Interesantno je u njemu samo to što je vrlo velik. Višnje rode jednom u dve godine, pa i onda ne znate šta ćete s njima, niko ih ne kupuje.

GAJEV: I u „Enciklopedijskom rečniku” pomenut je taj višnjik.

LOPAHIN (pogledavši na sat): Ako ništa ne smislimo i ništa ne odlučimo, onda će 22. avgusta i višnjik i celo imanje biti prodano na doboš. Odlučite se! Drugog izlaza nema; kunem vam se. Nema i nema.

FIRS: Nekad, pre svojih četrdeset pedeset godina višnje su se sušile, ostavljale u burad, marinirale, kuvalo se slatko, i onda su...

GAJEV: Ćuti, Firse.

FIRS: I onda su mnoga kola suvih višanja slali u Moskvu i u Harkov. Ala je bilo para! I suve višnje su onda bile meke, sočne, slatke, mirisne... Znali su onda neki način...

LJUBAV ANDREJEVNA: A šta je sada s tim načinom?

FIRS: Zaboravili su ga. Niko ne pamti.

PIŠČIK (Ljubavi Andrejevnoj): Kako je u Parizu? Šta ima? Jeste li jeli žabe?

LJUBAV ANDREJEVNA: Jela sam krokodile.

PIŠČIK: Ta šta kažete...

LOPAHIN: Dosad su u selu bili samo spahije i seljaci, a sad su se još pojavili i varošani. Sve varoši, čak i one najmanje, opkoljene su sad vilama. I može se reći da će se kroz svojih deset godina taj varošanin po selu neobično namnožiti. Sad on još samo pije čaj na balkonu, ali se može desiti da on na svojoj jednoj desetini zemlje počne voditi ekonomiju, i onda će vaš višnjik postati srećan, bogat, raskošan...

GAJEV (revoltiran): Kakve gluposti!

Ulaze Varja i Jaša.

VARJA: Evo, mamice, stigla su dva telegrama za vas. (Traži ključ i sa zvekom otvara starinski orman) Evo ih.

LJUBAV ANDREJEVNA: Iz Pariza. (Čepa telegrame ne čitajući ih.) S Parizom je svršeno...

GAJEV: A znaš, Ljubo, koliko ovom ormanu ima godina? Pre nedelju dana izvučem donju fijoku, pogledam, a na njoj su ispečene cifre. Orman je napravljen tačno pre sto godina. Šta veliš? A? Mogli bismo proslaviti njegov jubilej. Mrtva stvar, pa ipak je to orman za knjige.

PIŠČIK (iznenađeno): Sto godina... Ta šta kažete!

GAJEV: Da... to je dobra stvar... (Opipavši orman) Dragi, mnogopoštovani ormane! Ja pozdravljam tvoj život koji je, evo, već više od sto godina bio upravljen svetlim idealima dobra i pravičnosti; tvoj nemi poziv na plodotvoran rad nije nikad slabio u toku sto godina održavajući (kroz suze) u mnogim naraštajima našeg roda hrabrost i veru u bolju budućnost i negujući u nama ideale dobra i društvene samosvesti.

Pauza.

LOPAHIN: Da...

LJUBAV ANDREJEVNA: Ti si uvek isti, Ljonja.

GAJEV (malo zbunjen): Na tuš desno u ćošak! Sečem u sredinu!

LOPAHIN (pogledavši na sat): E, sad mi je vreme.

JAŠA (pruža lekove Ljubavi Andrejevnoj): Hoćete li da uzmete pilule?

PIŠČIK: Ne treba uzimati lekove, draga gospođo... Oni niti škode niti što koriste... Dajte ih ovamo... Dragaa gospođo. (Uzima pilule, izručuje ih sebi na dlan, duva na njih, stavlja u usta i proguta ih sa kvasom.) Eto!

LJUBAV ANDREJEVNA (uplašeno): Vi ste poludeli!

PIŠČIK: Sve sam pilule progutao.

LOPAHIN: Provalio se čovek!

Svi se smeju.

FIRS: Bio je kod pas o Uskrsu, pola ćupa krastavaca je pojeo... (Mrmlja nešto.)

LJUBAV ANDREJEVNA: Šta to govori?

VARJA: Već tri godine ovako mrmlja. Mi smo se navikli.

JAŠA: Godine su to!

Šarlota Ivanovna u beloju haljini, vrlo mršava, zategnuta u mider, s lornjetom o pojasu, prelazi preko pozornice.

LOPAHIN: Oprostite, Šarlota Ivanovna, nisam stigao da se pozdravim s vama. (Hoće da joj poljubi ruku.)

ŠARLOTA (trgne ruku): Ako vam dozvolim da poljubite ruku, vi ćete hteti i u lakat, zatim u rame...

LOPAHIN: Baš danas nemam sreće. (Svi se smeju) Šarlota Ivanovna, napravite neki hokuspokus.

ŠARLOTA: Neću. Hoću da spavam. (Izlazi.)

LOPAHIN: Videćemo se kroz tri nedelje. (Ljubi Ljubavi Andrejevnoj ruku.) A sad - zbogom! Vreme je.

(Gajevu) Doviđenja. (Ljubi se s Piščikom.) Doviđenja. (Pruž a ruku Varji, zatim Firsu i Jaši.) Baš mi se ne ide. (Ljubavi Andrejevnoj) Ako se odlučite u pogledu vila, onda mi javite, ja ću vam nabaviti pedeset hiljada na zajam. Ozbiljno razmislite.

VARJA (ljutito): Ta idite već jednom!

LOPAHIN: Idem, idem... (Izlazi.)

GAJEV: Prostag. Uostalom, pardon... Varja se udaje za njega, to je Varjin đuvegija.

VARJA: Ne govorite koješta, ujko.

LJUBAV ANDREJEVNA: A što, Varja? Meni će biti vrlo milo. On je dobar čovek.

PIŠČIK: On je čovek, treba mu priznati... za svako poštovanje... I moja Dašenjka... kaže kako on... svakojake reči govori. (Zahrče, ali se odmah trgne.) Pa ipak, draga gospođo, pozajmite mi... dvesta četrdeset rubalja... sutra moram platiti interes hipotekarnoj banci...

VARJA (uplašeno): Nemamo, nemamo!

LJUBAV ANDREJEVNA: Ja zbilja nemam ništa.

PIŠČIK: Naći će se. (Smeje se) Ja nikad ne gubim nadu. Tako, neki put mislim: sve je propalo, kad ono - sagradiše prugu kroz moje imanje... i meni platiše. A danas sutra može još nešto da iskrсне. Može Dašenjka da dobije dvesta hiljada... ona ima loz.

LJUBAV ANDREJEVNA: Kafu smo popili, možemo na spavanje.

FIRS (četka Gajeva, poučno): Opet niste obukli one pantalone koje je trebalo. Šta da radim s vama!

VARJA (tiho): Anja spava. (Polako otvara prozor.) Već je sunce izišlo, ali je hladno. Pogledajte, mamice, kako je divno ovo drveće. Bože moj, kakav vazduh! Čvorci cvrkuću!

GAJEV (otvara drugi prozor): Vrt je sav beo. Nisi zaboravila, Ljubo? Ova dugačka aleja vodi pravo, pravo, kao zategnut kaiš, ona se sija kad je mesečina. Sećaš li se? Nisi zaboravila?

LJUBAV ANDREJEVNA (gleda kroz prozor u vrt): O, moje detinjstvo, moja čednosti! U ovoj dečjoj sobi sam ja spavala, gledala odavde u vrt, sreća se budila zajedno sa mnom svakog jutra, i onda je vrt bio isti kao sad - ništa se nije promenilo. (Smeje se od radosti) Sav, sav beo! O, moj vrte! Posle sumorne kišovite jeseni i hladne zime ti si opet mlad, pun sreće; anđeli nebeski nisu te

ostavili... Da mi je skinuti s grudi i s pleća teški kamen, da mi je zaboraviti prošlost!

GAJEV: Da, i vrt će biti prodan za dug, ma kako čudno to izgledalo...

LJUBAV ANDREJEVNA: Pogledajte, pokojna mama ide po vrtu... u beloju haljini! (Smeje se od radosti.) To je ona.

GAJEV: Gde?

VARJA: Bog s vama, mamice.

LJUBAV ANDREJEVNA: Nema nikog, samo mi se učinilo. Desno, na zavijutku prema venjaku, jedno belo drvo povilo grane, sasvim kao žena... Ulazi Trofimov u iznošenom studentskom mundiru, u naočarima.

LJUBAV ANDREJEVNA: Kakav divan vrt! Bele mase cveća, plavo nebo...

TROFIMOV: Ljubav Andrejevna! (Ona se okrene) Samo ću se pozdraviti s vama i odmah idem. (Toplo joj ljubi ruku.) Bilo mi je naređeno da čekam do ujutru, ali nisam mogao izdržati...

Ljubav Andrejevna gleda ga u nedoumici.

VARJA (kroz suze): To je Peća Trofimov...

TROFIMOV: Peća Trofimov, bivši učitelj vašeg Griše... Zar sam se tako promenio?

Ljubav Andrejevna grli ga i tiho plače.

GAJEV (zbunjeno): Dosta, dosta, Ljubo.

VARJA (plače): Ja sam vam govorila, Peća, da pričekate do ujutru.

LJUBAV ANDREJEVNA: Griša moj... moj dečko... Griša... sin...

VARJA: Šta da radimo, mamice. Božja volja.

TROFIMOV (blago, kroz suze): Dosta, dosta...

LJUBAV ANDREJEVNA (tiho plače): Umro mi je dečak... udavio se... Zašto? Zašto, prijatelju? (Tiše) Tamo Anja spava, a ja govorim glasno... larmam... Šta je, Peća? Zašto ste tako poružneli? Zašto ste ostareli?

TROFIMOV: U vagonu mi je jedna seljanka rekla: olinjali gospodin.

LJUBAV ANDREJEVNA: Onda ste bili još sasvim mlad dečko, simpatičan student, a sad imate retku kosu, naočare. Zar ste još uvek student? (Polazi vratima.)

TROFIMOV: Po svoj prilici ostaću večiti student.

LJUBAV ANDREJEVNA (ljubi brata, zatim Varju): Hajde, idite da spavate. Ostareo si i ti, Leonide.

PIŠČIK (ide za njom): Dakle, na spavanje... Oh, moj giht... Ja ću ostati kod vas... Kad biste mi, Ljubavi Andrejevna, dušo moja, sutra izjutra... dvesta četrdeset rubalja...

GAJEV: Ovaj stalno svoje.

PIŠČIK: Dvesta četrdeset rubalja... da platim interes hipotekarnoj banci.

LJUBAV ANDREJEVNA: Nemam ja novaca, dragi moj.

PIŠČIK: Vratiću, draga moja... Nisu to nikakve pare...

LJUBAV ANDREJEVNA: Dobro, daće vam Leonid... Daj mu, Leonide.

GAJEV: Daću mu - ako mu ne treba.

LJUBAV ANDREJEVNA: Šta da se radi, daj mu... Njemu je potrebno... On će vratiti.

Ljubav Andrejevna, Trofimov, Piščik i Firs izlaze. Ostaju Gajev, Varja i Jaša.

GAJEV: Sestra se još nije odlučila da baca novac. (Jaši) Skloni se, brajko, smrdiš na kokošku.

JAŠA (smešeći se): A vi ste, Leonide Andrejeviču, uvek onaj isti.

GAJEV: Šta? (Varji.) Šta reče?

VARJA (Jaši): Došla ti je mati iz sela, od sinoć sedi u kući za mlade, hoće da te vidi...

JAŠA: Neka ide s milim bogom!

VARJA: Sram te bilo!

JAŠA: Vrlo važno! Mogla bi i sutra doći. (Izlazi.)

VARJA: Mama je ista kao što je bila, ništa se nije promenila. Kad bi je čovek pustio, sve bi podelila drugima.

GAJEV: Da... (Pauza) Kad se protiv neke bolesti daje mnogo lekova, znači da je bolest neizlečiva. Ja mislim, naprežem mozak, imam mnogo lekova, vrlo mnogo, a to znači, u stvari, da nijedan ne valja. Lepo bi bilo dobiti odnekud nasledstvo, dobro bi bilo udati našu Anju za vrlo bogatog čoveka, dobro bi bilo otići u Jaroslav i okušati sreću kod tetke grofice. Tetka je vrlo, vrlo bogata.

VARJA (plače): Kad bi dao bog...

GAJEV: Nemoj da sliniš. Tetka je vrlo bogata, ali nas ne voli. Prvo, sestra je pošla za advokata, neplemića... (Anja se pojavljuje na vratima.) Pošla je za neplemića i ne može se reći da je jako moralno živela. Ona je dobra, duševna, mila, ja je vrlo volim, ali ma koliko da čovek izmišlja olakšavajuće okolnosti, ipak mora priznati da je ona poročna. To se oseća u svakom, i najmanjem njenom pokretu.

VARJA (šapatom): Anja stoji na vratima.

GAJEV: Šta? (Pauza) Čudna stvar, nešto mi je upalo u desno oko... ne vidim dobro od neko doba. I u četvrtak, kad sam bio u okružnom sudu...

Ulazi Anja.

VARJA: Što ne spavaš, Anja?

ANJA: Ne spava mi se. Ne mogu.

GAJEV: Mala moja. (Ljubi Anji lice ruke.) Dete moje... (Kroz suze) Ti mi nisi sestričina, ti si moj anđeo, ti si za mene sve. Veruj mi, veruj...

ANJA: Ja ti verujem, ujko. Tebe svi vole, poštuju... ali, dragi ujko, ti treba da čutiš, samo da čutiš. Šta si maločas govorio o mojoj mami, o svojoj sestri? Zašto si to govorio?

GAJEV: Da, da... (Celom rukom pokriva svoje lice) Zbilja, to je strašno! Bože moj! Bože, spasi me! I danas sam držao govor ormanu... tako glupo! I samo kad sam završio, shvatio sam da je bilo glupo.

VARJA: Istina, ujko, vi treba da čutite. Prosto čutite i ništa više.

ANJA: Ako budeš čutao, i ti ćeš biti mirniji.

GAJEV: Čutim. (Ljubi Anji i Varji ruke.) Nego da se vratimo na našu stvar. U četvrtak sam bio u okružnom sudu, elem, sastalo se društvo, zapodeo se razgovor o svemu i svačemu, ovo, ono - tek izgleda da ćemo moći udesiti zajam na menicu kako bismo platili banci interes.

VARJA: Kad bi dao bog!

GAJEV: Idem opet u utorak, govoriću još jedanput. (Varji) Nemoj da slipiš. (Anji) Tvoja će mama govoriti s Lopahinom; on je, naravno, neće odbiti... A ti, kad se odmoriš, otići ćeš u Jaroslav grofici, tvojoj baki. Eto tako ćemo raditi na tri strane - i stvar u redu. Interes ćemo platiti, ja sam ubeđen... (Uzima

bombonu.) Tako mi časti moje, kunem ti se u šta god hoćeš, imanje neće biti prodano! (Uzbuđeno) Tako mi moje sreće! Evo ti moje ruke, reci mi da sam nepošten, da sam beda od čoveka ako dozvolim da dođe do licitacije! Kunem ti se celim svojim bićem!

ANJA (mirno raspoloženje joj se vratilo, ona je srećna): Kako si dobar, ujko, kako pametan! (Grli ujaka.) Sad sam mirna! Ja sam miria! Ja sam srećna!

Ulazi Firs.

FIRS (prekorno): Leonide Andrejeviču, šta vam je! Kad mislite da spavate?

GAJEV: Odmah, odmah. Idi ti, Firse. Neka, ja ću se sam skinuti. E, deco, sad pajki... O pojedinostima ćemo sutra, a sad idite da spavate. (Ljubi Anju i Varju) Ja sam čovek iz osamdesetih godina... To vreme niko ne hvali, pa ipak, moram priznati, za svoja ubeđenja dosta sam izvukao u životu. Nije slučaj što me seljak voli. Seljaka treba poznavati! Treba znati s koje strane...

ANJA: Opet ti, ujko.

VARJA: Vi, ujko, ćutite!

FIRS (ljutito): Leonide Andrejeviču!

GAJEV: Idem, idem... Lezite. Od dve mantinele u sredinu. Bijem pravo...
(Izlazi, za njim sitnim koracima žuri Firs.)

ANJA: Sad sam mirna. U Jaroslavlju mi se ne ide, ja ne volim baku, pa ipak sam mirna. Baš hvala ujaku. (Seda)

VARJA: Treba spavati. Idem ja. A dok si ti bila na putu, imali smo jednu neprijatnost. U staroj kući za mlade, kao što znaš, stanuju samo stare sluge: Jefim, Polja, Jevstignej i Karp. Počeli su oni da primaju na konak nekakve skitnice - ja sam ćutala. Kad odjednom, čujem, počеше oni da šire glas da sam ja, tobože, naredila da im se kuva samo grašak. Iz tvrdičluka, bajagi... I sve je to Jevstignejevo maslo... Dobro, mislim ja. Kad je tako, čekaj samo! Zovem ja Jevstigneja... (Zeva) On dođe... Kako ti to, velim, Jevstigneju... budalo jedna... (Pogleda Anju) Anjice!... (Pauza) Spava!... (Uzima Anju pod ruku.) Hajdemo u krevetac!... Hajdemo!... (Vodi je) Zaspala moja dušica! Hajdemo... Idu. Daleko iza vrta pastir svira u frulu. Trofimov prelazi preko pozornice, i spazivši Varju i Anju, zastaje.

VARJA: Pst... Ona spava... spava... Hajdemo, rođena.

ANJA (tiho, kroz polusan): Ja sam tako umorna... sve praporci... Ujka... mili... i mama i ujka...

VARJA: Hajdemo, rođena, hajdemo...

Odlaze u Anjinu sobu.

TROFIMOV (ganuto): Sunašce moje! Proleće moje!

Zavesa

DRUGI ČIN

Polje. Stara, naherena, davno zabačena kapela; pored nje bunar, velike kamene ploče koje su nekada po svoj prilici služile kao nadgrobni spomenici, i stara klupa. Vidi se put ka imanju Gajeva. Sa strane dižu se visoki tamni jablanovi: tamo počinje višnjik. U daljini - red telegrafskih stubova, a sasvim daleko, na horizontu, nejasno se ocrta veliki grad koji se vidi samo kad je vrlo lepo, vedro vreme. Skoro će zaći sunce. Šarlota, Jaša i Dunjaša sede na klupi; Epihodov stoji pored njih i svira gitaru; svi sede zamišljeni. Šarlota u staroj šapci; skinula je s ramena pušku i popravlja pređicu na kaišu.

ŠARLOTA (zamišljeno): Ja nemam pravih isprava, ne znam koliko mi je godina i sve mi se čini da sam još vrlo mlada. Kada sam bila devojčica, moj otac i mati išli su od vašara do vašara i davali predstave, vrlo lepe. Ja sam izvodila salto mortale i razne trikove. A kad su mi tata i mama umrli, uzela me je k sebi jedna gospođa, Nemica, i počela me učiti. Lepo. Ja sam odrasla i tada otišla u guvernante. A odakle sam i ko sam ja - ne znam... Ko su moji roditelji, da li su bili venčani... ne znam. (Vadi iz džepa krastavac i jede.) Ništa ne znam. (Pauza) Tako bih s nekim razgovarala, a nemam s kim... Nikoga nemam.

EPIHODOV (svira na gitari i peva): „Nek' mi se svako smeje, nek' mi je mržnja - dar...” Kako je prijatno svirati na mandolini!

DUNJAŠA: Ovo nije mandolina, nego gitara. (Ogleda se u ogledalcetu i puderše se.)

EPIHODOV: Za bezumnika koji je zaljubljen ovo je mandolina... (Pevuši)

„Samo da srce greje ljubavi srećne žar...”

Jaša ga prati.

ŠARLOTA: Strašno pevaju ovi ljudi... fuj! Kao šakali.

DUNJAŠA (Jaši): Ipak je sreća provesti neko vreme na strani.

JAŠA: Pa da, naravno. Ne mogu da se ne složim s vama. (Zeva, zatim pali cigaru.)

EPIHODOV: Jasna stvar. U inostranstvu je sve već odavno u punoj komplekciji.

JAŠA: Razume se.

EPIHODOV: Ja sam razvijen čovek, čitam razne izvanredne knjige, ali nikako ne mogu da razumem pravac, šta ja upravo hoću, treba li da živim ili da se ubijem, pravo da vam kažem, pa ipak ja uvek nosim uza se revolver. Evo ga... (Pokazuje revolver.)

ŠARLOTA: Gotovo. Sad idem. (Prebacuje pušku preko ramena.) Ti si, Epihodove, vrlo pametan čovek i vrlo strašan; tebe sigurno žene ludo vole. Brrr! (Polazi) Ovi mudraci su svi tako glupi, nemam s kim da porazgovaram... Uvek sama, sama, nikoga nemam... i ko sam ja, zašto postojim - ne zna se... (Polako odlazi.)

EPIHODOV: Upravo, ne dodirujući druge teme, moram o sebi da kažem između ostalog da sudbina postupa sa mnom bez sažaljenja kao bura sa malom lađom. Ako se ja, recimo, varam, onda otkud ovo: kad sam se jutros probudio - navešću to primera radi - imam šta da vidim: na mojim grudima ogroman pauk... Evo

ovoliki. (Pokazuje obema rukama.) Ili takođe, na primer, uzmeš kvasa da se napiješ, kad ono u njemu nešto u najvećoj meri nepristojno, na primer, bubašvaba. (Pauza) Jeste li čitali Bokla? (Pauza) Ja bih želeo da vas uznemirim, Avdotja Fjodorovna, na dve tri reči.

DUNJAŠA: Govorite.

EPIHODOV: Ja bih želeo s vama u četiri oka... (Uzdiše)

DUNJAŠA (zbunjeno): Dobro... samo mi prvo donesite moju pelerinu... Ona je tamo pored ormana... Ovde je malo vlažno...

EPIHODOV: Dobro... doneću... Sad znam šta mi valja činiti s mojim revolverom... (Uzima gitaru i odlazi svirajući.)

JAŠA: Dvadeset dva malera! Glup čovek, među nama budi rečeno. (Zeva)

DUNJAŠA: Ne dao bog, ubiće se. (Pauza) Nikako nisam mirna, stalno strahujem. Mene su gospoda uzela još kao devojčicu, ja sam se sad odučila od prostog života - eto, i ruke su mi bele, bele, kao u gospođice. Postala sam fina, tako delikatna, otmena, svega se bojim... Tako me je strah. Ako me vi, Jašo, prevarite, ne znam šta će biti s mojim nervima.

JAŠA (ljubi je): Pilence! Naravno, svaka devojka mora da pazi na sebe i ja najviše mrzim ako je neka devojka rđavog vladanja.

DUNJAŠA: Ja sam vas strasno zavolela, vi ste obrazovan čovek, možete o svemu da razgovarate.

Pauza.

JAJŠA (zeva): Tako je... Ja mislim ovako: ako devojka nekog voli, ona je nemoralna. (Pauza) Prijatno je popušiti cigaru na čistom vazduhu... (Osluškuje) Neko dolazi... To su gospoda... Dunjaša ga naglo grli.

JAJŠA: Idite kući, kao da ste bili na reci, na kupanju, idite ovom stazom, jer ako nas vide, mogu pomisliti da sam s vama na sastanku. A ja to nikako ne volim.

DUNJAŠA (kašljuca): Boli me glava od cigare... (Odlazi) Jaša ostaje; sedi pored kapele. Ulaze Ljubav Andrejevna, Gajev i Lopahin.

LOPAHIN: Treba već jednom da se rešite - vreme ne čeka. Pitanje je sasvim prosto. Pristajete li da izdate zemlju za podizanje vila ili ne? Kažite jednu reč: da ili ne? Samo jednu reč!

LJUBAV ANDREJEVNA: Ko ovde puši tako odvratne cigare?... (Seda)

GAJEV: Eto, sagradili su železničku prugu i sad nam je vrlo zgodno. (Seda) Otišli smo do varoši i doručkovali tamo... Žutu u sredinu! Trebalo je da prvo odem do kuće, da odigram jednu partiju.

LJUBAV ANDREJEVNA: Imaš još vremena.

LOPAHIN: Samo jednu reč! (Preklinje) Odgovorite mi!

GAJEV (zevajući): Šta?

LJUBAV ANDREJEVNA (gleda u svoj novčanik): Juče je bilo puno novaca, a danas sasvim malo. Sirota moja Varja iz štednje hrani nas sve čorbom od mleka,

u kuhinji starim ljudima daju samo grašak, a ja trošim nekako ludo... (Novčanik joj ispada iz ruku, prosipaju se zlatnici.) Eto, prosuli su se... (Krivo joj je)

JAŠA: Dopustite, odmah ću da ih pokupim. (Kupi zlatnike.)

LJUBAV ANDREJEVNA: Budite tako dobri, Jašo. I zašto sam išla da doručkujem... Taj vaš rđav restoran s muzikom, čaršavi mirišu na sapun... Zašto tako mnogo piti, Ljonja? Zašto tako mnogo jesti? Zašto tako mnogo govoriti? Danas u restoranu ti si opet mnogo govorio i sve što nije trebalo. O sedamdesetim godinama, o dekadentima. I kome? Kelnerima govoriti o dekadentima!

LOPAHIN: Tako je.

GAJEV (maše rukom): Ja sam nepopravljiv, to je očigledno... (Nervozno, Jaši.) Šta je to, stalno mi se vrtiš pred očima...

JAŠA (smeje se): Ne mogu da se ne smejem kad čujem vaš glas.

GAJEV (sestri): Ili ja ili on...

LJUBAV ANDREJEVNA: Idite, Jašo, odlazite.

JAŠA (vraća Ljubavi Andrejevnoj novčanik): Odmah ću... (Jedva se uzdržava da ne prsne u smeh.) Odmah... (Odlazi)

LOPAHIN: Vaše imanje hoće da kupi bogataš Deriganov. Kažu da će lično doći na licitaciju.

LJUBAV ANDREJEVNA: Gde ste to čuli?

LOPAHIN: Priča se po gradu.

GAJEV: Tetka iz Jaroslava obećala je da će nam poslati novaca, ali kad će poslati i koliko - ništa ne znamo...

LOPAHIN: Koliko će poslati? Sto hiljada? Dvesta?

LJUBAV ANDREJEVNA: Pa... deset - petnaest hiljada, i na tome joj hvala.

LOPAHIN: Oprostite, ovako lakomislene ljude kao što ste vi, gospodo, ovako nepraktične, čudne ja još nisam video. Govori vam se prosto i jasno: vaše se imanje prodaje, a vi kao da ne razumete.

LJUBAV ANDREJEVNA: Pa šta da radimo? Objasnite, šta?

LOPAHIN: Ja vam svaki dan objašnjavam. Svaki dan govorim jedno te isto. I višnjik i zemlju morate izdati u zakup za vile, morate to uraditi odmah, što pre - licitacija je blizu! Razumite! Čim se konačno rešite da se podižu vile, dobićete novaca koliko god hoćete i onda ste spaseni.

LJUBAV ANDREJEVNA: Vile i njihovi stanari - to je tako trivijalno, oprostite.

GAJEV: Potpuno se slažem s tobom.

LOPAHIN: Ili ću se rasplakati, ili ću se izdrati ili ću pasti u nesvest. Ne mogu! Vi ste me ubili! (Gajevu) Vi ste mama!

GAJEV: Šta?

LOPAHIN: Mama! (Hoće da pođe.)

LJUBAV ANDREJEVNA (uplašeno): Ne, nemojte da idete, ostanite, prijatelju. Molim vas. Možda ćemo nešto smisliti.

LOPAHIN: Šta tu ima da se misli!

LJUBAV ANDREJEVNA: Nemojte da idete, molim vas. S vama nam je ipak veselije... (Pauza) Ja sve nešto očekujem - kao da nam se kuća mora srušiti na glavu.

GAJEV (duboko zamišljen): Duple u čošak... Kroaze u sredinu...

LJUBAV ANDREJEVNA: I suviše smo mnogo grešili...

LOPAHIN: Kakvih vi grehova imate!

GAJEV (meće u usta bombonu): Kažu da sam celo svoje imanje potrošio na bombone... (Smeje se.)

LJUBAV ANDREJEVNA: O, moji gresi... Ja sam uvek rasipala novac kao luda, a i udala sam se za čoveka koji je samo pravio dugove. Muž mi je umro od šampanjca - on je strašno pio - na svoju nesreću zavolela sam drugog, počela sam da živim s njim, i baš u to vreme - to je bila prva kazna, kao maljem po glavi, eto ovde u reci... udavio se moj sinčić; ja sam onda otišla u inostranstvo, zauvek otišla, da se nikad više ne vratim, da ne gledam tu reku... Zažmurila sam,

pobegla kao bez duše, a on za mnom... bezdušno, grubo. Kupila sam vilu u okolini Mantona, jer se on tamo bio razboleo i tri godine nisam znala za odmor ni danju ni noću; on, onako bolestan, strašno me je namučio, dušu mi je izvadio. A prošle godine, pošto je vila prodana za dugove, prešla sam u Pariz; tamo me je on opljačkao, ostavio, vezao se sa drugom, ja sam pokušala da se otrujem... Tako je to glupo, tako me je sramota... Onda me odjednom, nešto počelo da vuče u Rusiju, u zavičaj, mojoj ćerkici... (Briše suze.) Gospode, gospode, budi milostiv, oprosti mi moje grehe! Nemoj me i dalje kažnjavati! (Vadi iz džepa telegram.) Danas sam dobila iz Pariza... Moli da mu oprostim, preklinje da se vratim... (Cepa telegram.) Kao da se čuje odnekud muzika. (Osluškuje.)

GAJEV: To je naš čuveni jevrejski orkestar. Sećaš li se - četiri violine, flauta i kontrabas.

LJUBAV ANDREJEVNA: Zar on još postoji? Mogli bismo ga neko veče pozvati k nama, prirediti zabavu.

LOPAHIN (osluškuje): Ne čuje se. (Tiho pevuši.) „A za pare Švabe mogu da od pravog Rusa - naprave Francuza”. (Smeje se) Kakav sam komad sinoć gledao u pozorištu, vrlo smešan!

LJUBAV ANDREJEVNA: Sigurno nije nimalo smešan. Nije vam potrebno da gledate pozorišne komade, trebalo bi što češće sami sebe da gledate. Kako vi svi neugledno živite, kako mnogo govorite nepotrebnih stvari.

LOPAHIN: To je tačno. Treba otvoreno reći: naš život je strahovito glup...

(Pauza) Moj otac je bio seljak, idiot, ništa nije znao, mene nije školovao, samo me je tukao kad bi se opio, i to uvek štapom. U stvari i ja sam takav isti tikvan i

idiot. Ništa nisam učio, rukopis mi je ružan, pišem tako da me je sramota od ljudi, kao svinja.

LJUBAV ANDREJEVNA: Treba da se ženite, prijatelju.

LOPAHIN: Da... To je istina.

LJUBAV ANDREJEVNA: Što se ne biste oženili našom Varjom? Ona je dobra devojka.

LOPAHIN: Da.

LJUBAV ANDREJEVNA: Ona je od prostih roditelja, radi po ceo dan, a što je glavno - voli vas. A i vama se ona odavno sviđa.

LOPAHIN: Pa dobro. Nemam ništa protiv... Ona je dobra devojka.

Pauza.

GAJEV: Nude mi mesto u banci. Šest hiljada godišnje... Jesi li čula?

LJUBAV ANDREJEVNA: Gde ćeš ti! Sedi tu gde si...

Ulazi Firs; on je doneo kaput.

FIRS (Gajevu): Izvolite, gospodine, obucite; ovde je vlažno.

GAJEV (oblači kaput): Dosadio si mi, brate.

FIRS: Manite se, molim vas... Jutros ste pošli, a ništa niste jeli. (Gleda ga.)

LJUBAV ANDREJEVNA: Ala si ostareo, Firse!

FIRS: Šta želite?

LOPAHIN: Kažu ti da si mnogo ostareo!

FIRS: Odavno već živim. Hteli su već da me žene kad se vaš otac još nije bio ni rodio... (Smeje se) A kad je data sloboda, bio sam već stariji sobar. Samo ja nisam pristao na slobodu, ostao sam kod gospode... (Pauza) Sećam se: svi se raduju, a čemu se raduju - ne znaju ni sami.

LOPAHIN: Pre je bilo vrlo lepo. Onda su bar tukli.

FIRS (nije čuo): Kako da ne. Seljaci uz gospodu, gospoda uz seljake, a sad svako za sebe - ništa ne možeš razumeti.

GAJEV: Ćuti, Firse. Sutra moram u varoš. Obećali su mi da će me upoznati s jednim generalom koji može dati para na menicu.

LOPAHIN: Ništa nećete uspeti. Ni interes nećete platiti, budite sigurni.

LJUBAV ANDREJEVNA: On to bunca! Nema nikakvih generala!

Ulaze: Trofimov, Avda i Varja.

GAJEV: A evo i naših!

ANJA: Mama je tu.

LJUBAV ANDREJEVNA (nežno): Hodi, hodi... Rođene moje... (Grlu Anju i Varju.) Kad biste vas dve znale koliko vas volim. Sedite do mene, evo ovako. Svi sedaju.

LOPAHIN: Naš večiti student samo se šeta s gospođicama.

TROFIMOV: Šta se to vas tiče?

LOPAHIN: Skoro mu je pedeset godina, a još uvek je student.

TROFIMOV: Ostavite se tih vaših glupih viceva.

LOPAHIN: Baš si čudan - zašto se ljutiš?

TROFIMOV: A ti nemoj da mi dosađuješ.

LOPAHIN (smeje se): Dopustite da vas pitam: šta vi o meni mislite?

TROFIMOV: Ja, Jermolaju Aleksejeviču, ovako mislim: vi ste bogat čovek, skoro ćete postati milioner. Kao što je radi izmene materije potrebna grabljiva zver koja proždire sve što nađe na putu, tako si i ti potreban.

Svi se smeju.

VARJA: Peća, pričajte bolje o planetama.

LJUBAV ANDREJEVNA: Ne, hajde da produžimo jučerašnji razgovor.

TROFIMOV: O čemu?

GAJEV: O ponosnom čoveku.

TROFIMOV: Juče smo dugo razgovarali, ali nismo došli ni do kakvog zaključka. U ponosnom čoveku, kako ga vi shvatate, postoji nešto mistično. Možda ste vi, na svoj način, u pravu, ali ako se sudi prosto, bez fantazija, onda - kakav ponos, ima li u njemu nekog smisla kad je čovek fiziološki vrlo rđavo napravljen, kad je u ogromnoj većini - sirov, glup, duboko nesrećan. Treba prestati s obožavanjem sebe. Treba samo raditi.

GAJEV: Svejedno ćeš umreti.

TROFIMOV: Ko zna? Šta to znači - umreti? Možda čovek ima sto čula, a sa smrću umiru samo pet koje mi znamo, a ostalih devedeset pet ostaju živa.

LJUBAV ANDREJEVNA: Kako ste pametni, Peća!...

LOPAHIN (ironično): Strašno!

TROFIMOV: Čovečanstvo ide napred usavršavajući svoje snage. Sve što je za njega nedostižno kad tad postaće blisko, razumljivo, samo treba raditi, pomagati svim snagama onima koji traže istinu. Kod nas, u Rusiji, zasad radi vrlo malo njih. Ogromna većina one inteligencije koju ja poznajem ništa ne traži, ništa ne radi i zasad nije sposobna za rad. Nazivaju sebe inteligencijom, a mlađima govore „ti”, sa seljacima postupaju kao sa životinjama, uče slabo, ozbiljno ništa ne čitaju, apsolutno ništa ne rade, o nauci samo govore, u umetnost se malo razumeju. Svi su ozbiljni, svi imaju stroga lica, svi govore samo o važnim stvarima, filozofiraju, a međutim svi vide da radnici vrlo rđavo jedu, da spavaju bez jastuka, po trideset, po četrdeset u jednoj sobi, svuda stepenice, smrad,

vлага, moralna prljavština... I očigledno svi ovi lepi razgovori kod nas služe samo zato da se zamažu oči i sebi i drugima. Recite mi, gde su nam dečje jaslje, o kojima govore tako mnogo i tako često, gde su čitaonice? O njima samo pišu u romanima, a u stvari ih uopšte i nema. Postoji samo blato, prostakluk, azijaština... Ja se bojim ozbiljnih lica i ne volim ih, bojim se ozbiljnih razgovora. Bolje da ćutimo!

LOPAHIN: Znate, ja ustajem pre pet izjutra, radim od jutra do mraka, naravno, kroz ruke mi stalno prolazi novac, moj i tuđ, i ja vidim kakvi su ljudi oko mene. Treba samo početi neki posao pa da čovek uvidi kako je malo poštenih, čestitih ljudi. Ponekad kad mi se ne spava, ja mislim: gospode, ti si nam dao ogromne šume, beskrajna polja, najšire horizonte, i živeći tu, mi bismo zapravo i sami morali biti džinovi...

LJUBAV ANDREJEVNA: Vama su potrebni džinovi... Oni su lepi samo u bajkama, a ovako samo plaše čoveka.

U dubini pozornice prolazi Epihodov i svira na gitari.

LJUBAV ANDREJEVNA (zamišljeno): Ide Epihodov...

ANJA (zamišljeno): Ide Epihodov.

GAJEV: Sunce je zašlo, gospodo.

TROFIMOV: Da.

GAJEV (lagano, kao da deklamuje): O prirodu, divna prirodu, ti blistaš večnim sjajem, prekrasna i ravnodušna, ti, koju mi nazivamo majkom, spajaš u sebi i život i smrt, daješ život i uništavaš...

VARJA (preklinje): Ujko!

ANJA: Ujko, ti opet!

TROFIMOV: Bolje kad biste - žutu dubleom u sredinu.

GAJEV: Ćutim, ćutim.

Svi sede zamišljeni. Tišina. Čuje se samo kako tiho mrmlja.

FIRS: Odjednom se razlegne udaljen zvuk, kao da dolazi s neba, zvuk prekinute žice, sve slabiji, tužan.

LJUBAV ANDREJEVNA: Šta je to?

LOPAHIN: Ne znam. Negde daleko u rudniku otkinula se korpa. Samo negde vrlo daleko.

GAJEV: A možda i neka ptica... na primer, čaplja.

TROFIMOV: Ili ćuk...

LJUBAV ANDREJEVNA (strese se) Neprijatno, ne znam zašto.

Pauza.

FIRS: Pred nesreću je isto tako bilo: i ćuk je kreštao i samovar je neprestano tutnjio.

GAJEV: Pred koju nesreću?

FIRS: Pred slobodu.

Pauza.

LJUBAV ANDREJEVNA: Znete šta, prijatelji, hajdemo kući, već se smrkava.
(Anji) Tebi su oči pune suza... Šta ti je, dete? (Grli je.)

ANJA: Onako, mama. Nije to ništa.

TROFIMOV: Neko dolazi.

Pojavljuje se jedan prolaznik u beloј iznošenoј kapi, u mantilu; podnapit je.

PROLAZNIK: Dopustite da vas pitam: mogu li ovuda pravo na stanicu?

GAJEV: Možete. Idite ovim putem.

PROLAZNIK: Neobično sam vam zahvalan. (Iskašljava se) Vreme je osobito...
(Deklamuje) „Brate moj, patniče brate!... Iziđi na Volgu, čiji se jauk...” (Varji)
Gospođice, dajte gladnom ruskom građaninu jedno trideset kopejki...
Varja se uplaši, cikne.

LOPAHIN (ljutito): Svaka svinjarija mora da ima svojih granica!

LJUBAV ANDREJEVNA (zbunjena) Uzmite... evo... (Traži u novčaniku.)
Srebra nemam... Svejedno, evo vam zlatnik.

PROLAZNIK: Neobično sam vam zahvalan! (Odlazi.)
Smeh.

VARJA (uplašeno): Idem ja... idem ja... Ah, mamice, kod kuće mlađi nemaju šta da jedu, a vi ste mu dali zlatnik.

LJUBAV ANDREJEVNA: Šta da se radi sa mnom kad sam tako glupa! Kad dođemo kući, daću ti sve što imam. Jermolaju Aleksejeviču, dajte mi još na zajam!

LOPAHIN: Molim.

LJUBAV ANDREJEVNA: Hajdemo, gospodo, vreme je. A mi smo te, Varja, tako reći već udomili, čestitam.

VARJA (kroz suze): Mama, s tim se ne treba šaliti.

LOPAHIN: Ohmelija, idi u manastir...

GAJEV: A meni drhte ruke: odavno već nisam igrao bilijara.

LOPAHIN: Ohmelija, nimfo, pomeni me u svojim molitvama!

LJUBAV ANDREJEVNA: Hajdemo, gospodo, skoro će večera.

VARJA: Ala me je uplašio! Još mi lupa srce.

LOPAHIN: Da vas podsetim, gospodo: dvadeset drugog avgusta prodavaće se višnjik. Mislite o tome!... Mislite!...

Svi odlaze, osim Trofimova i Anje.

ANJA (smejući se): Baš hvala onom prolazniku, uplašio je Varju, sad smo sami.

TROFIMOV: Varja se boji da ćemo odjednom zavoleti jedno drugo i po čitave dane se ne miče od nas. Ona svojom ograničenom glavom ne može shvatiti da smo iznad ljubavi. Običi ono sitno i prividno što smeta čoveku da bude slobodan i srećan - to je cilj i smisao našeg života. Napred! Mi neodoljivo idemo ka sjajnoj zvezdi koja blešti tamo u daljini! Napred! Ne zaostajte, prijatelji!

ANJA (pljesne rukama): Kako lepo govorite! (Pauza) Danas je ovde divno!

TROFIMOV: Da, vreme je osobito.

ANJA: Šta ste vi to sa mnom uradili, Peća, zašto ja više ne volim višnjik kao pre? Ja sam ga volela tako nežno, meni se činilo da na zemlji nema lepšeg mesta od našeg vrta.

TROFIMOV: Cela je Rusija naš vrt. Zemlja je velika i prekrasna, ima u njoj mnogo divnih mesta. (Pauza) Pomislite, Anja: vaš deda, praded a i svi vaši preci bili su spahije koji su gospodarili živim dušama, i zar sa svake višnje u vrtu, sa svakog lista, sa svakog stabla ne gledaju vas ljudska bića, zar ne čujete njihove glasove... Gospodarenje živim dušama - ono je pokvarilo sve vas koji ste živeli ranije i koji sad živite ovde, tako da vaša majka, vi, ujak - čak i ne primećujete da živite na kredit, na tuđ račun, na račun ljudi koje ne puštate dalje od predsoblja... Mi smo zaostali bar za dvesta godina, mi nemamo apsolutno ništa, nemamo određenog stava prema prošlosti, mi samo filozofiramo, žalimo se da nas mori tuga ili pijemo rakiju. To je tako jasna stvar: ako hoćemo da počnemo živeti u sadašnjosti, prvo treba da iskupimo svoju prošlost, da raskrstimo s njom,

a iskupiti je možemo samo patnjom, samo neobičnim, neprekidnim radom.
Razumite to, Anja.

ANJA: Kuća u kojoj živimo - odavno već nije naša, i ja ću otići iz nje, dajem vam reč.

TROFIMOV: Ako su kod vas ključevi od domaćinstva, bacite ih u bunar i idite. Budite slobodni kao vetar.

ANJA (oduševljeno): Kako ste to lepo rekli!

TROFIMOV: Verujte mi, Anja, verujte! Ja još nemam trideset godina, ja sam mlad, ja sam još student, ali sam već toliko prepatio! Kako doće zima, ja sam gladan, bolestan, nervozan, siromašan kao prosjak; o, kuda me sve sudbina nije bacala, gde sve nisam bio! Pa ipak moja je duša uvek, svakog trenutka, i danju i noću bila puna neiskazanih predosećanja. Ja predosećam sreću, Anja, ja je već vidim!...

ANJA: Izlazi mesec.

Čuje se kako Epihodov svira na gitari uvek istu tužnu pesmu. Izlazi mesec. Negde oko jablanova Varja traži Anju i zove je: „Anja! Gde si?”

TROFIMOV: Da, izlazi mesec. (Pauza) Eto, to je sreća, eto, ona dolazi, prilazi sve bliže i bliže, ja već čujem njene korake. Ako je mi ne vidimo, ako je mi ne poznamo - šta to mari? Videće je drugi!

VARJIN GLAS: Anja! Gde si?

TROFIMOV: Opet ova Varja! (Ljutito) Bezobrazluk!

ANJA: Pa šta? Hajdemo na reku. Tamo je lepo.

TROFIMOV: Hajdemo.

Polaze.

VARJIN GLAS: Anja! Anja!

Zavesa

TREĆI ČIN

Salon odvojen svodom od sale. Gori luster. Čuje se kako u predsoblju svira jevrejski orkestar, onaj isti koji se pominje u drugom činu. U sali se igra grand rond. Glas Simeonova Piščika: „Promenade à une paire!” Ulaze u salon: prvi par - Piščik i Šarlota Ivanovna, drugi - Trofimoz i Ljubav Andrejevna, treći - Anja s poštanskim činovnikom, četvrti - Varja sa šefom stanice itd. Varja tiho plače, i igrajući, briše suze. U poslednjem paru - Dunjaša. Prolaze kroz salon. Piščik viče: „Grand rond, balancez” i „Les cavaliers à genoux et remerciez vos dames!“ Firs u fraku prelazi preko pozornice noseći na poslužavniku sodu. U salon ulaze Piščik i Trofimov.

PIŠČIK: Ja sam punokrvan, mene je već dva put udarila kaplja, teško mi je igrati, ali, što se kaže, u kakvo se kolo uhvatiš, u onakvom i igraj. Ja imam konjsko zdravlje. Moj pokojni otac, šaljivčina, bog da mu dušu prosti, što se našeg porekla tiče, pričao je da stari naš rod Simeonovih Piščika vodi tobože poreklo od onog konja kojeg je Kaligula postavio u senat... (Seda) Ali jedno ne valja: nema para! Gladno pseto veruje samo u meso... (Zahrče i odmah se probudi.) Tako i ja... mogu samo o novcu...

TROFIMOV: U vašoj pojavi zbilja ima nešto konjsko.

PIŠČIK: Ne mari ništa... konj je dobra životinja... konja možeš prodati...
Čuje se kako u susednoj sobi igraju bilijara. U sali, ispod svoda, pojavljuje se
Varja.

TROFIMOV (zadirkuje je): Gospođa Lopahina! Gospođa Lopahina!

VARJA (ljutito): Olinjali gospodin!

TROFIMOV: Da, ja sam olinjali gospodin i ponosim se time!

VARJA (kao da razmišlja, s gorčinom): Eto, pozvali svirače, a kako ćemo ih
platiti? (Izlazi)

TROFIMOV (Piščiku): Da ste onu energiju koju ste u toku celog svog života
utrošili tražeći novaca da platite interes upotrebili na nešto drugo, vi biste
verovatno, na kraju krajeva, mogli da prevrnete zemlju.

PIŠČIK: Niče... filozof... najveći, najslavniji... čovek ogromne pameti, kaže u
svojim delima da se slobodno mogu praviti lažne pare.

TROFIMOV: A jeste li čitali Ničea?

PIŠČIK: Pa... Meni je Dašenjka govorila. A ja sam sad u takvoj situaciji da mi
ništa drugo ne ostaje nego da pravim lažne pare... Preksutra treba da platim 310
rubalja... 130 sam već našao... (Pipa džepove, uznemireno.) Nema mi novaca!
Izgubio sam novac! (Kroz suze.) Gde je novac? (Radosno) Evo ga, ispod

postave... Sav sam se preznojio...

Ulaze Ljubav Andrejevna i Šarlota Ivanovna.

LJUBAV ANDREJEVNA (pevuši lezginku): Što tako dugo nema Leonida? Šta radi on u varoši? (Dunjaši) Dunjaša, poslužite svirače čajem...

TROFIMOV: Licitacija, po svoj prilici, nije održana.

LJUBAV ANDREJEVNA: I svirači su došli u nezgodan čas i bal smo priredili kad nije trebalo... ali ništa... (Seda i tiho pevuši.)

ŠARLOTA (pruža Piščiku špil karata): Evo vam špil karata, zamislite jednu kartu.

PIŠČIK: Zamislio sam.

ŠARLOTA: Sad promešajte karte. Vrlo dobro. Dajte sad meni, o moj dragi gospodine Piščik. Ein, zwei, drei. Sad je potražite, ona vam je u džepu...

PIŠČIK (vadi iz džepa kartu): Osmica pik, sasvim tačno! (Čudeći se) Zamislite samo!

ŠARLOTA (drži na dlanu špil karata, Trofimovu.) Recite brže koja je karta odozgo?

TROFIMOV: Šta znam? Recimo, dama pik.

ŠARLOTA: Tačno! (Piščiku) Dakle? Koja je karta odozgo?

PIŠČIK: Kec herc!

ŠARLOTA: Tačno! (Udara se po dlanu, špil karata nestaje.) A kako je danas lepo vreme! (Odgovara joj tajanstveni ženski glas, kao da dolazi ispod zemlje: „O da, vreme je sjajno, gospođo.”) Vi ste moj divni ideal... (Glas: „I vi ste se, gospođo, meni jako svideli.”)

ŠEF STANICE (pljeska): Gospođa govori iz trbuha, bravo!

PIŠČIK (začudoeno): Zamislite samo! Divna Šarlota Ivanovna... ja sam prosto zaljubljen...

ŠARLOTA: Zaljubljen? (Sleže ramenima) Zar vi možete da volite? Guter Mensch, aber schlechter Musikant!

TROFIMOV (tapše Piščika po ramenu): Baš ste pravi konj...

ŠARLOTA: Mir, gospodo, još je dan hokus-pokus. (Uzima sa stolice pled.) Ovo je vrlo lep pled, hoću da ga prodam... (Raširi ga) Želi li ko da kupi?

PIŠČIK (začudoeno): Zamislite samo!

ŠARLOTA: Ein, zwei, drei! (Brzo diže rašireni pled; iza pleda stoji Anja; ona pravi kniks, trči majci, zagrlji je i pobegne u salu uz opšte oduševljenje.)

LJUBAV ANDREJEVNA (pljeska): Bravo, bravo!

ŠARLOTA: Još jedanput! Ein, zwei, drei! (Diže pled; iza pleda stoji Varja i klanja se.)

PIŠČIK (začudoeno): Zamislite samo!

ŠARLOTA: Svršeno! (Baca pled na Piščika, pravi kniks i pobegne u salu.)

PIŠČIK (žuri za njom): Otrov... šta velite? Šta velite? (Izlazi.)

LJUBAV ANDREJEVNA: A Leonida još nikako nema. Šta radi u varoši tako dugo, ne razumem! Sve je već tamo svršeno, imanje je prodano ili licitacija nije održana, zašto nas tako dugo drži u neizvesnosti!

VARJA (trudi se da je uteši): Ujka je kupio, ja sam u to uverena.

TROFIMOV (podrugljivo): Da.

VARJA: Baka mu je poslala punomoć da kupi na njeno ime s prenosom duga. To ona čini za Anju. Ja sam ubeđena, daće bog, ujka će kupiti.

LJUBAV ANDREJEVNA: Baka iz Jaroslava poslala je petnaest hiljada da se imanje kupi na njeno ime - nama ona ne veruje - ali tih para ne bi stiglo čak ni da se plati interes. (Pokriva lice rukama.) Danas se moja sudbina rešava, sudbina...

TROFIMOV (dira Varju): Gospođa Lopahina!

VARJA (ljutito): Večiti student! Već su vas dvaput isključili sa univerziteta...

LJUBAV ANDREJEVNA: A što se ti ljutiš, Varja? On te dira zbog Lopahina, pa šta je s tim? Ako hoćeš, udaj se za Lopahina; on je dobar, zanimljiv čovek. Ako nećeš - nemoj da se udaješ; tebe, dušo, niko ne tera...

VARJA: Ja gledam ozbiljno na tu stvar, mamice, treba otvoreno govoriti. On je dobar čovek, sviđa mi se.

LJUBAV ANDREJEVNA: Pa udaj se. Šta još čekaš, ne razumem!

VARJA: Mamice, pa valjda neću ja njega prositi? Evo već dve godine svi mi govore o njemu, svi govore, a on ćuti ili se šali. Ja razumem. On se bogati, u poslu je, nije mu do mene. Da imam novaca, makar malo, bar sto rubalja, sve bih ostavila, otišla bih što dalje. Otišla bih u manastir!

TROFIMOV: Lepota! Pobožnost!

VARJA (Trofimovu): Student treba da bude pametan. (Blago, kroz suze.) Kako ste poružneli, Peća, kako ste ostareli! (Ljubavi Andrejevnoj, ne plačući više.) Samo bez posla ne mogu, mamice. Moram stalno nešto da radim.
Ulazi Jaša.

JAŠA (jedva zadržava smeh): Epihodov je slomio bilijarski tak!... (Izlazi.)

VARJA: Šta će Epihodov ovde? Ko mu je dozvolio da igra bilijara? Ne razumem te ljude... (Izlazi)

LJUBAV ANDREJEVNA: Nemojte je dirati, Peća. Zar ne vidite da joj je i onako teško na duši?

TROFIMOV: Ona je i suviše revnosna, meša se u tuđe stvari. Celog leta nije htela da ostavi na miru ni mene ni Anju, bojala se da se između nas ne razvije ljubav. Šta se to nje tiče? Šta više, ja nisam davao nikakvog povoda, ja sam tako dalek od trivijalnosti. Mi smo iznad ljubavi!

LJUBAV ANDREJEVNA: A ja sam, zacemento, ispod ljubavi. (Jako zabrinuta) Što nema Leonida? Samo da mi je znati: da li je prodano imanje ili ne? Nesreća mi izgleda do te mere neverovatna da prosto ne znam šta da mislim, potpuno sam se izgubila... Ja mogu eto sad da viknem... mogu da učinim neku glupost. Spasite me, Peća. Govorite štogod, govorite...

TROFIMOV: Da li je prodano danas imanje ili nije prodano - zar to nije svejedno? S njim je odavno svršeno, natrag se ne može, staza je zarasla. Umirite se, draga moja. Ne treba se zavaravati, treba bar jednom u životu pogledati istini pravo u oči.

LJUBAV ANDREJEVNA: Kakvoj istini? Vi vidite gde je istina, a gde je neistina, a ja kao da sam obnevidela, ništa ne vidim. Vi hrabro rešavate sva važna pitanja, ali recite mi, dragi moj, da nije to zato što ste mladi, što niste patili ni zbog jednog vašeg problema? Vi smelo gledate napred, a da nije to zato što ne vidite i ne očekujete ništa strašno, jer je život još sakriven od vaših mladih očiju? Vi ste hrabriji, pošteniji, dublji od nas, ali promislite dobro, budite velikodušni makar jednu trunku, poštedite me. Pa ja sam se ovde rodila, ovde su živeli moj otac i moja mati, moj deda, ja volim ovu kuću, bez višnjika ja ne mogu da zamislim svoj život; i ako je baš toliko potrebno da se vrt proda, onda me prodajte zajedno s njim... (Grli Trofimova, ljubi ga u čelo.) Ta ovde se moj sin udavio... (Plače) Sažalite se na mene, čestiti, dobri čoveče.

TROFIMOV: Vi znate, ja osećam za vas svom dušom.

LJUBAV ANDREJEVNA: Ali to treba drukčije, to treba drukčije reći... (Vadi maramicu, na zemlju pada telegram.) Danas mi je teško na duši, vi to ne možete zamisliti. Ovde je za mene i suviše bučno, drhti mi duša od svakog zvuka, ja sva drhtim, a da odem u svoju sobu - ne mogu; kad sam sama, u tišini, obuzima me strah. Ne osuđujte me, Peća. Ja vas volim kao svog rođenog. Ja bih vam rado dala Anju, kunem vam se, samo, dragi moj, treba učiti, treba diplomirati. Vi ništa ne radite, samo vas sudbina baca iz jednog mesta u drugo, to je tako čudno... Je l' te da je tako? Zar ne? I treba nešto s bradom učiniti, da već jednom poraste... (Smeje se) Baš ste smešni!

TROFIMOV (diže telegram): Ja ne želim da budem lepotan.

LJUBAV ANDREJEVNA: To je iz Pariza telegram. Svaki dan dobijam. I juče i danas. Taj čudni čovek se opet razboleo, opet je s njim zlo... Moli me da mu oprostim, preklinje da dođem, i ako ćemo pravo, trebalo bi da odem u Pariz, da se nađem pored njega. Vi, Peća, imate strogi izraz lica, ali šta da radim, dragi moj, šta da radim: on je bolestan, sam, nesrećan, ko će ga tamo pripaziti, ko će ga zadržati da ne čini greške, ko će mu na vreme dati lek? I našto kriti ili ćutati, ja ga volim, to je jasna stvar. Volim, volim... To mi je kamen o vratu, ja tonem s njim, ali ja volim taj kamen i ne mogu bez njega živeti. (Steže Trofimovu ruku.) Nemojte misliti rđavo o meni, Peća, ne govorite mi ništa, ne govorite...

TROFIMOV (kroz suze): Oprostite mi što ću biti iskren, tako vam boga: pa on vas je opljačkao!

LJUBAV ANDREJEVNA: Ne, ne, ne, ne treba tako govoriti... (Pokriva uši rukama.)

TROFIMOV: Ta on je nitkov, samo još vi ne znate to! On je sitni lupež, beda od čoveka...

LJUBAV ANDREJEVNA (naljutivši se): Vama je dvadeset šest ili dvadeset sedam godina, ali ste još uvek učenik drugog razreda gimnazije!

TROFIMOV: Ako.

LJUBAV ANDREJEVNA: Treba biti muškarac, u vašim godinama treba da razumete one koji vole. I vi sami treba da volite... da se zaljubljujete! (Ljutito) Da, da! Vi niste čist čovek, vi ste samo čistunac, smešan osobenjak, nakaza...

TROFIMOV (užasnut): Šta to ona kaže!

LJUBAV ANDREJEVNA: „Ja sam iznad ljubavi!” Niste vi iznad ljubavi, nego ste prosto, što kaže naš Firs, brljivi. U vašim godinama nemati ljubavnicu!

TROFIMOV (užasnut): To je strašno! Šta to ona govori? (Polazi brzo ka sali, držeći se za glavu.) To je strašno... ne mogu, idem... (Izlazi, ali se odmah vraća) Među nama je sve svršeno! (Izlazi u predsoblje)

LJUBAV ANDREJEVNA (viče za njim) Peća, stanite! Smešni čoveče, ja sam se šalila! Peća!

Čuje se kako u predsoblju neko brzo ide niz stepenice i odjednom tresne i skotrlja se dole. Ana i Varja vrisnu, ali se odmah zatim čuje smeh.

LJUBAV ANDREJEVNA: Šta se desilo?

Dotrči Anja.

ANJA (smeje se): Peća pao niz stepenice! (Pobegne)

LJUBAV ANDREJEVNA: Baš je čudan taj Peća... (Izlazi u predsoblje.)

Šef stanice izlazi nasred sale i recituje „Grešnicu” od A. K. Tolstoja. Svi ga slušaju, ali tek što je izrecitovao nekoliko stihova, iz predsoblja se začuju zvuci valcera i recitacija se prekida. Svi igraju. Iz predsoblja izlaze: Trofimov, Anja, Varja i Ljubav Andrejevna.

LJUBAV ANDREJEVNA: Hajde, Peća... hajde, čista dušo... ja vas molim da mi oprostite... Hajdete da igramo... (Igra s Pećom.)

Anja i Varja igraju. Ulazi Firs, ostavlja svoj štap pored vrata. I Jaša je izišao iz salona, posmatra igru.

JASA: Kako je, deda?

FIRS: Nije mi dobro. Nekad su kod nas na balovima igrali generali, baroni, admirali, a sada šaljemo po poštanskog činovnika i šefa stanice, pa i oni nerado dolaze. Nešto sam iznemogao. Pokojni gospodin, deda, sve od reda je lečio voskom za pečačenje, od svih bolesti. Ja ga uzimam svakog dana, nekih dvadeset godina, ako ne i više; možda sam zato još živ.

JASA: Dodijao si mi, deda. (Zeva) Što već jednom i ne crkneš?

FIRS: Eh, ti... brljivi!... (Mrmlja nešto) Trofimov i Ljubav Andrejevna igraju u sali, zatim u salonu.

LJUBAV ANDREJEVNA: Merci. Idem da sednem... (Seda) Umorna sam.
Ulazi Anja.

ANJA (uzbuđeno): Maločas je u kuhinji jedan čovek rekao da je višnjik danas
prodan.

LJUBAV ANDREJEVNA: Kome prodan?

ANJA: Nije rekao kome. Otišao je. (Igra s Trofimovom, oboje izlaze u salu.)

JAŠA: To je neki starac trućao. Nepoznat čovek.

FIRS: A Leonida Andrejeviča još nikako nema, nije još stigao. Kaput mu je lak,
polusezonski, može lako da nazebe. Eh, što ti je mladozeleno.

LJUBAV ANDREJEVNA: Sad ću da umrem. Idite, Jašo, raspitajte se kome je
prodan.

JAŠA: Pa on je već odavno otišao, onaj starac. (Smeje se.)

LJUBAV ANDREJEVNA (malo jetko): Ama čemu se smejete? Čemu se
radujete?

JAŠA: Strašno je smešan Epihodov. Glup čovek. Dvadeset dva malera.

LJUBAV ANDREJEVNA: Firse, ako se proda imanje, kud ćeš ti poći?

FIRS: Kuda naredite, tamo ću i poći.

LJUBAV ANDREJEVNA: Zašto tako rđavo izgledaš? Tebi nije dobro? Znaš, idi bolje da spavaš.

FIRS: Kako da ne... (S podsmehom) Da idem da spavam, a kad ja odem, ko će ovde poslužiti, ko će narediti šta treba? Ja sam sam u celoj kući.

JAŠA (Ljubavi Andrejevnoj): Ljubav Andrejevna! Dopustite da vam se obratim s jednom molbom, budite tako dobri! Ako opet pođete za Pariz, povedite i mene sa sobom, molim vas. Ovde ja apsolutno ne mogu da ostanem. (Osvrćući se, polako.) Šta ima da se govori, sami vidite, zemlja je neprosvećena, svet nemoralan, uz to dosadno, u kuhinji hrane splačinama, a još se i ovaj Firs muva, mrmlja razne nezgodne reči. Povedite me sobom, budite tako dobri!

Ulazi Piščik.

PIŠČIK: Smem li moliti... jedan valsić, lepotice naša... (Ljubav Andrejevna polazi s njim.) Čarobnice, ipak ću sto osamdeset rubalja uzeti od vas... Uzeću... (Igra) Sto osamdeset rubalja... (Prelaze u salu.)

JAŠA (lagano pevuši): „Da l' znadeš zašto moja duša pati...”

U sali neka osoba u sivom cilindru i kariranim pantalonama maše rukama i skače; uzvici: „Bravo, Šarlota Ivanovna!”

DUNJAŠA (zastaje da se napuderiše): Gospođica mi kaže da igram - kavaljera je mnogo, a dama malo - a meni se od igranja vrti u glavi, dobijam lupanje srca. Firse Nikolajeviču, maločas mi je poštanski činovnik tako nešto rekao da mi je stao dah.

Muzika prestaje.

FIRS: A šta ti je rekao?

DUNJAŠA: Vi ste, veli, kao cvet.

JAŠA (zeva): Prostačina... (Izlazi.)

DUNJAŠA: Kao cvet... Ja sam tako fina devojka, strašno volim nežne reči.

FIRS: Tražiš đavola!

Ulazi Epihodov.

EPIHODOV: Vi, Avdotja Fjodorovna, nećete ni da me pogledate... kao da sam nekakva buba. (Uzdiše) Eh, živote!

DUNJAŠA: A šta želite?

EPIHODOV. Bez sumnje, možda ste vi u pravu. (Uzdiše) Ali, naravno, ako se pogleda sa stanovišta, vi ste me, ako mogu tako da se izrazim, oprostite mi moju iskrenost, potpuno doveli u stanje duha. Ja znam svoju sreću, meni se svakog dana dešava neki maler, odavno sam se navikao na to, zato s osmehom posmatram svoju sudbinu. Vi ste mi dali reč, i ma da ja...

DUNJAŠA: Molim vas, razgovaraćemo docnije, a sad me ostavite na miru. Ja sada sanjam. (Igra se lepezom)

EPIHODOV: Meni se maleri dešavaju svaki dan, a ja se, ako smem tako reći, samo smešim, čak se i smejem.

Iz sale izlazi Varja.

VARJA: Ti još nisi otišao, Semjone? Baš si ti, boga mi, drzak čovek. (Dunjaši) Idi ti, Dunjaša.. (Epihodovu) Maločas si igrao bilijara i slomio tak sad opet šetaš po salonu kao gost.

EPIHODOV: Vi nemate prava, ako smem reći, da me uzimate na odgovornost.

VARJA: Ja te ne uzimam na odgovornost, nego onako kažem. Ti ništa drugo i ne radiš, samo se motaš tamo amo, a posao ne svršavaš. Držimo poslovođu, ne znam samo - zašto.

EPIHODOV (uvređeno): Da li ja radim, da li se šetam ili igram bilijara - o tome mogu da sude samo stariji, koji nešto znaju.

VARJA: I ti se usuđuješ da mi to kažeš! (Šanuvši) Znači da ja ništa ne znam! Marš napolje! Smesta!

EPIHODOV (uplašivši se): Molim vas da se malo delikatnije izražavate.

VARJA (van sebe): Smesta napolje! Napolje! (On polazi vratima, ona za njim.) Dvadeset dva malera! Da nisi više ovamo ni privirio! Da te moje oči više ne vide! (Epihodov izlazi, iza vrata se čuje njegov glas: „Ja ću vas tužiti.”) A, ti se vraćaš? (Zgrabi štap koji je Firs ostavio pored vrata.) Dođi... Dođi... Dođi, sad ću ti pokazati... A, ti dolaziš? Dolaziš? Onda svo ti... (Zamahne štapom, u tom trenutku ulazi Lopahin.)

LOPAHIN: Najlepše zahvaljujem.

VARJA (ljutito i podsmešljivo): Oprostite!

LOPAHIN: Ništa, ništa. Najlepše zahvaljujem na prijatnom dočeku.

VARJA: Nema na čemu. (Odmakne se malo, zatim se osvrne i blago upita.)
Valjda vas nisam udarila?

LOPAHIN: Ništa, ništa. Samo će mi iskočiti ogromna čvoruga.
Glasovi iz sale. Lopahin je došao! Jermolaj Aleksejevič!

PIŠČIK: Gde si ti, zaboga... (Ljubi se s Lopahinom.) Mirišeš na konjak, dragi
moj, dušo moja. A i mi se ovde zabavljamo.
Ulazi LjJubav Andrejevna.

LJUBAV ANDREJEVNA: Jeste li to vi, Jermolaju Aleksejeviču? Što ste se tako
zadržali? Gde je Leonid?

LOPAHIN: Leonid Andrejevič je stigao sa mnom, sad će doći...

LJUBAV ANDREJEVNA (uzbuđeno): Šta je bilo? Je li održana licitacija? Ama
govorite!

LOPAHIN (zbunjeno, bojeći se da ne oda svoju radost): Licitacija je završena
oko četiri sata... Mi smo zadocnili na voz, morali smo čekati do pola deset.
(Teško uzdahne) Uf! Malo mi se vrti u glavi...
Ulazi Gajev, u desnoj ruci drži stvari koje je pokupovao, levom briše suze.

LJUBAV ANDREJEVNA: Ljonja, šta je bilo? Hajde, Ljonja? (Nestrpljivo, kroz
suze.) Brže, za ime božje...

GAJEV (ništa joj ne odgovara, samo odmahne rukom; Firsu, plačući) Na, uzmi... Tu su ringlice, kerčke haringe... Koliko sam propatio! (Vrata u bilijarsku sobu su otvorena; čuje se zvuk bilijarskih lopti i Jašin glas: „Sedam i osamnaest!” Gajevu se odmah menja izraz lica. On više ne plače.) Strašno sam se zamorio! Firse, spremi mi da se presvučem. (Odlazi kroz salu u svoju sobu, za njim Firs.)

PIŠČIK: Šta je bilo na licitaciji? Pričaj već jednom!

LJUBAV ANDREJEVNA: Je li prodan višnjik?

LOPAHIN: Prodan.

LJUBAV ANDREJEVNA: Ko ga je kupio?

LOPAHIN: Ja sam ga kupio.

Pauza. Ljubav Andrejevna je potištena; ona bi pala da nije stajala pored fotelje i stola. Varja skida sa pojasa ključeve, baca ih na pod posred salona i izlazi.

LOPAHIN: Ja sam ga kupio! Čekajte, gospodo, molim vas, meni se vrti u glavi, ne mogu da govorim... (Smeje se) Došli mi na licitaciju, a Deriganov već tamo. Leonid Andrejevič je imao samo petnaest hiljada, a Deriganov je preko duga odmah dao trideset. Vidim šta je, uhvatih se s njim, dam četrdeset. On četrdeset pet. Ja pedeset pet. On po pet hiljada povećava, ja po deset... Najzad se svršilo. Dao sam preko duga devedeset hiljada i tako sam dobio. Višnjik je sada moj! Moj! (Smeje se) Gospode bože, višnjik je moj! Recite mi da sam pijan, da nisam pri čistoj svesti, da mi se sve to pričinjava... (Lupa nogama) Nemojte mi se smeјati! Kad bi moj otac i moj deda ustali iz grobova i videli sve ovo - kako je

njihov Jermolaj, tučeni, polupismeni Jermolaj, koji je i zimi išao bos, kako je taj isti Jermolaj kupio imanje od kojeg nema ničeg lepšeg na svetu! Ja sam kupio imanje gde su mi otac i deda bili robovi, gde ih nisu puštali čak ni u kuhinju! Ja spavam, sve ovo mi se samo priviđa, samo mi se čini... To je plod vaše mašte, pokriven mrakom neizvesnosti. (Diže ključeve nežno se smešeći.) Bacila je ključeve, hoće da pokaže kako nije više gazdarica ovde. (Zvecka ključevima) Dobro, meni je svejedno. (Čuje se kako orkestar udešava instrumente.) Hej, svirači, svirajte, ja želim da vas slušam! Dođite svi da vidite kako će Jermolaj Lopahin raspaliti sekirom po višnjiku, kako će drveće popadati na zemlju! Sagradićemo ovde puno vila i naši unuci i praunuci videće ovde nov život... Muzika, sviraj!

Muzika okira. Ljubav Andrejevna spustala se na stolicu i gorko plače.

LOPAHIN (prekorno): Zašto, zašto me niste poslušali? Sirota moja, dobra moja, sad je već svršeno. (Kroz suze) O, kad bi sve to što pre prošlo, kad bi se što pre nekako izmenio naš neskladni, nesrećni život.

PIŠČIK (uzima ga pod ruku, polako): Ona plače. Hajdemo u salu, neka ostane sama... Hajdemo... (Uzima ga pod ruku i vodi u salu.)

LOPAHIN: Šta je to?... Muzika, sviraj čisto! Neka sve bude kako ja želim! (Ironično) Dolazi novi spahija, vlasnik višnjika! (Slučajno je gurnuo stočić, samo što nije preturio svećnjak.) Sve ja mogu da platim! (Izlazi s Piščikom.) U sali i salonu nema nikog osim Ljubavi Andrejevne koja sedi skupivši se sva i gorko plače. Tiho svira muzika. Brzo ulaze Anja i Trofimov. Anja priđe majci i klekne pred njom. Trofimov ostaje na ulazu u salu.

ANJA: Mama!... Mama, ti plačeš? Mila, dobra, lepa moja mama, divna moja, ja

te volim... ja te blagosiljam. Višnjik je prodan, njega više nema, to je istina... istina, ali ne plači, mama, ti još imaš pred sobom život, ostala ti je tvoja dobra, čista duša... Hajde sa mnom, hajdemo odavde, mila moja, hajdemo!... Mi ćemo zasaditi nov vrt, lepši od ovog, ti ćeš ga videti, razumećeš, i radost, tiha, duboka radost spustiće se u tvoju dušu kao sunce u večernji čas i ti ćeš se nasmešiti, mama! Hajdemo, mila moja! Hajdemo!

Zavesa

ČETVRTI ČIN

Dekor iz prvog čina. Nema ni zavesa na prozorima ni slika; ostalo je malo nameštaja, koji je složen u jedan ćošak, kao za prodaju. Oseća se praznina. Pored izlaza, u dubini pozornice naslagani su koferi, putničke bale itd. S leve strane vrata su otvorena, odatle se čuju glasovi Varje i Anje. Lopahin stoji, čeka. Jaša drži poslužavnik sa čašama napunjenim šampanjcem. U predsoblju Epihodov vezuje jedan sanduk. Iza pozornice u dubini čuje se graja. To su seljaci došli da se oprostite. Glas Gajeva: „Hvala, braćo, hvala vam.”

JAŠA: Seljaci su došli da se oprostite. Ja ovako mislim, Jermolaju Aleksejeviču: dobar je to svet, ali ništa ne zna.

Graja se stišava. Iz predsoblja izlaze Ljubav Andrejevna i Gajev; ona ne plače, ali je bleđa, lice joj se grči, ona ne može da govori.

GAJEV: Ti si im dala svoj novčanik, Ljubo. Ne smeš tako! Ne smeš tako!

LJUBAV ANDREJEVNA: Nisam mogla drukčije! Nisam mogla!

Oboje izlaze.

LOPAHIN (kroz vrata, za njima): Molim vas, izvolite! Po jednu čašicu za srećan put. Nisam se setio da ponesem iz varoši, a na stanici sam našao samo jednu flašu. Izvolite! (Pauza) Šta je, gospodo? Nećete? (Odmiče se od vrata) Da sam znao - ne bih kupio. Kad je tako - neću ni ja da pijem.

(Jaša polako spušta poslužavnik na stolicu.) Hajde, Jašo, pij bar ti.

JAŠA: Za srećan put! A vama srećan ostanak! (Pije) Ovo nije pravi šampanjac, mogu jemčiti.

LOPAHIN: Osam rubalja flaša. (Pauza) Ovde je đavolski hladno.

JAŠA: Danas nismo ložili, kad i onako putujemo. (Smeje se)

LOPAHIN: Šta ti je?

JAŠA: Radujem se.

LOPAHIN: Sad je već oktobar, a sunce sija i nema vetra kao da je leto. (Pogleda na sat, kroz vrata) Gospodo, imajte na umu da je do polaska voza ostalo samo četrdeset šest minuta! To znači da kroz dvadeset minuta treba poći na stanicu. Požurite!

Trofimov u kaputu ulazi iz dvorišta.

TROFIMOV: Rekao bih da je već vreme da se krene. Kola su došla. Dođavola, gde su mi kaljače? Nigde ih nema. (Kroz vrata.) Anja, nema mi kaljača! Nisam ih našao!

LOPAHIN: A ja moram u Harkov. Poći ću s vama istim vozom. U Harkovu ću ostati celu zimu. Ovde sam s vama samo dangubio, samo sam se namučio ne

radeći ništa. Ne mogu da ne radim, eto, ne znam, na primer, šta ću s rukama: klate mi se nekako čudno kao da nisu moje.

TROFIMOV: Mi ćemo sad otići, a vi ćete se opet latiti svog korisnog posla.

LOPAHIN: Popij jednu čašicu.

TROFIMOV: Neću.

LOPAHIN: Dakle, sad u Moskvu?

TROFIMOV: Da, ispratiću ih do varoši, a sutra ću u Moskvu.

LOPAHIN: Dabome... Pa da, profesori naravno ne drže predavanja, čekaju da ti dođeš!

TROFIMOV: To se tebe ne tiče.

LOPAHIN: Koliko ima godina kako studiraš na univerzitetu?

TROFIMOV: Smisli nešto novije. To je staro i glupo. (Traži kaljače) Znaš, mi se po svoj prilici više nećemo videti, zato dopusti da ti na rastanku dam jedan savet: nemoj mlatarati rukama! Oduči se od te navike - mlatarati. I još ovo: zidati vile, računati da će od letnjih kirajdzija vremenom postati vlasnici, računati tako - to opet znači mlatarati... Kako je da je, ipak ja tebe volim. Ti imaš fine, nežne prste - kao umetnik, ti imaš finu, nežnu dušu...

LOPAHIN (grli ga): Zbogom, dragi moj. Hvala ti na svemu. Ako ti treba, uzmi

od mene novaca za put.

TROFIMOV: Šta će mi? Ne treba mi.

LOPAHIN: Pa vi ništa nemate!

TROFIMOV: Imam. Hvala vam. Dobio sam za prevod. Evo ih ovde, u džepu.
(Zabrinuto) A mojih kaljača nigde nema.

VARJA (iz susedne sobe): Uzmite to vaše đubre! (Baca na pozornicu par gumenih kaljača.)

TROFIMOV: A što se vi ljutite, Varja? Hm... Pa to nisu moje kaljače!

LOPAHIN: Ja sam proletos posejao hiljadu desetina maka i sad sam zaradio čistih četrdeset hiljada. A kad je moj mak cvetao - kakva je to bila divna slika! Ja sam, velim, zaradio četrdeset hiljada i, prema tome, nudim ti na zajam, zato što mogu. A što si ti digao nos? Ja sam seljak... bez uvijanja...

TROFIMOV: Tvoj otac je bio seljak, moj - apotekar; iz toga ne sleduje apsolutno ništa. (Lopahin vadi novčanik.) Ostavi, ostavi... Kad bi mi davao i dvesta hiljada, ne bih primio. Ja sam slobodan čovek. I sve što tako visoko i jako cenite svi vi, i bogati i prosjaci, nema nada mnom nikakve vlasti, kao ni ovo perce koje leti po vazduhu. Ja mogu bez vas, mogu da prođem pored vas, ja sam jak i ponosan. Čovečanstvo ide ka višoj istini, ka višoj sreći kakva je samo moguća na zemlji - i ja sam u prvim redovima!

LOPAHIN: Hoćeš li stići do cilja?

TROFIMOV: Hoću. (Pauza) Stići ću ili ću drugima ukazati put kako da stignu. Čuje se kako u daljini udara sekira po drvetu.

LOPAHIN: E, zbogom, dragi moj. Vreme je da se krene. Mi se jedan pred drugim pravimo važni, a život, eto, prolazi. Kad radim dugo, bez predaha, onda su mi misli običnije i čini mi se kao da znam zašto postojim. A koliko je, brate, u Rusiji ljudi koji postoje bog bi ih znao zašto. Ali, svejedno, tok stvari nije u tome. Kažu da je Leonid Andrejevič primio neko mesto, radiće u banci, šest hiljada godišnje... Samo ni tamo neće dugo ostati - strašno je lenj.

ANJA (na vratima): Mama vas je molila: dok još nije otišla, da se ne seče vrt.

TROFIMOV: Zbilja, zar nemate ni toliko takta...

Izlazi u predsoblje.

LOPAHIN: Odmah, odmah... Ih što su mi, brate... (Izlazi za njima)

ANJA: Jesu li poslali Firsa u bolnicu?

JAJA: Ja sam jutros rekao. Sigurno su ga poslali.

ANJA (Epihodovu koji ide kroz salu): Semjone Pantelejeviču, vidite, molim vas, jesu li Firsa odveli u bolnicu.

JAJA (uvređeno): Jutros sam rekao Jegoru. Šta ima da se pita deset puta!

EPIHODOV: Stari Firs, prema mom konačnom mišljenju, nije više za opravku, vreme mu je da ide bogu na istinu. A ja mogu samo da mu zavidim. (Spusti

kofer na kutiju za šešire i zgnječi je.) Eto, vidite! Znao sam da će tako biti.
(Izlazi.)

JAJA (podrugljivo): Dvadeset dva malera...

VARJA (iza vrata): Jesu li Firsa odveli u bolnicu?

ANJA: Jesu.

VARJA: A što nisu poneli pismo za doktora?

ANJA: Treba ga poslati za njima... (Izlazi.)

VARJA (iz susedne sobe): Gde je Jaša? Recite mu da mu je došla mati, hoće da se pozdravi s njim.

JAJA (odmahne rukom): E baš mi je dodijala!

Dunjaša celo vreme posluje oko stvari; sad, kad je Jaša ostao sam, prilazi mu.

DUNJAŠA: Što me ne pogledate bar jedanput, Jašo? Vi odlazite... ostavljate me... (Plače i padne mu oko vrata.)

JAJA: Našto plakati? (Pije šampanjac) Za šest dana evo me opet u Parizu. Sutra ćemo sesti u brzi voz, pa kad pojurimo - više nas nećete videti. Čisto ne verujem! Viv la Frans! Ovaj život nije za mene, ja ovde ne mogu... šta da se radi. Nagledao sam se prostakluka - dosta mi je. (Pije šampanjac) A našto plakati? Vladajte se pristojno, onda nećete plakati.

DUNJAŠA (puderiše se ogledajući se u ogledalcetu): Pošaljite mi iz Pariza pismo. Ja sam vas volela, Jašo, toliko volela! Ja sam nežno stvorenje, Jašo!

JAŠA: Neko dolazi. (Posluje oko kofera, tiho pevuši.)

Ulaze: Ljubav Andrejevna, Gajev, Anja i Šarlota Ivanovna.

GAJEV: Treba da krenemo. Malo je vremena ostalo. (Gledajući Jašu.) Ko to smrdi na haringu!

LJUBAV ANDREJEVNA: Kroz jedno deset minuta hajdete da sednemo u kola... (Gleda naokolo po sobi) Zbogom, draga kućo, bakice moja. Proći će zima, doći će proleće, a tebe više neće biti, tebe će porušiti. koliko su videli ovi zidovi! (Toplo ljubi kćer) Blago moje, ti se sijaš, očice ti blistaju kao dva draga kamena. Jesi li zadovoljna? Vrlo?

ANJA: Vrlo! Počinje nov život, mama!

GAJEV (veselo): Zaista, sada je sve dobro. Pre prodaje višnjika svi smo se sekirali, kidali, a posle, kad je pitanje bilo konačno, definitivno rešeno, svi smo se umirili, čak smo se razveselili... Ja sam bankarski činovnik, sad sam finansijer... žutu u sredinu, a i ti, Ljubo, ipak bolje izgledaš, to je nesumnjivo.

LJUBAV ANDREJEVNA: Da. Bolje stojim sa živcima, to je istina. (Pružaju joj šešir i mantil.) Sad dobro spavam. Iznesite moje stvari, Jašo. Vreme je. (Anji) Dete moje, skoro ćemo se videti... Ja odlazim u Pariz, tamo ću živeti od onog novca što ti je poslala baka iz Jaroslava za kupovinu imanja - živela baka. Samo taj novac neće dugo trajati.

ANJA: Ti ćeš se, mama, vratiti uskoro, uskoro... zar ne? Ja ću se spremi, položiću ispite u gimnaziji i onda ću raditi, pomagati tebi. Mi ćemo, mama, zajedno čitati razne knjige... Je li tako? (Ljubi majci ruke.) Mi ćemo čitati u jesenje večeri, pročit ćemo mnogo knjiga i nama će se otkriti novi, divni svet... (Sanja) Mama, dođi...

LJUBAV ANDREJEVNA: Doći ću, zlato moje. (Grli kćer.)

Ulazi Lopahin. Šarlota tiho pevuši neku pesmicu.

GAJEV: Blago Šarloti: ona peva!

ŠARLOTA (uzima jedan zavežljaj nalik na povijenu bebu): Čedo moje, bujipaji... Čuje se detinji plač, a, a! Ćuti, lepi moj, sinčiću moj! A, a! Tako mi te je žao! (Baci zavežljaj gde je i bio.) Onda mi vi, molim vas, nađite mesto. Ja ne mogu ovako.

LOPAHIN: Naći ćemo, Šarlota Ivanovna, ništa ne brinite.

GAJEV: Svi nas napuštaju. Varja odlazi... Odjedanput smo postali nepotrebni.

ŠARLOTA: U varoši nemam gde da živim. Moram otići. (Pevuši) Svejedno...

Ulazi Piščik.

LOPAHIN: Čudo prirode!

PIŠČIK (zaduvan): Oh, pustite me da se izduvam... propao sam... Moja poštovana gospodo... Vode mi dajte...

GAJEV: Opet tražite para? Hvala lepo, da se sklonim dok se nije desilo neko zlo... (Izlazi)

PIŠČIK: Odavno nisam bio kod vas. lepotice naša... (Lopahinu) I ti si ovde... milo mi je što te vidim... mudri čoveče... evo... izvoli... (Pruža Lopahinu novac) Četiri stotine rubalja... još ti dugujem osam stotina četrdeset...

LOPAHIN (u nedoumici sleže ramenima): Kao da sanjam... Odakle ti?

PIŠČIK: Čekaj... Vrućina je... Neobičan događaj. Došli k meni neki Englezi i našli u zemlji nekakvu belu glinu... (Ljubavi Andrejevnoj) I vama četiri stotine... lepotice... čarobnice... (Pruža joj novac.) Ostatak docnije. (Pije vodu.) Maločas je jedan mladić pričao u vagonu da tobože neki... veliki filozof preporučuje da se skače s krova... „Skači!” - veli, i u tome je ceo problem. (Začuđeno) Zamislite samo! Vode!

LOPAHIN: A kakvi su to Englezi?

PIŠČIK: Dao sam im u najam to zemljište s glinom na dvadeset četiri godine... A sad, oprostite, nemam vremena... moram juriti dalje... Idem Znojkovu... Kardamonovu... Svima sam dužan... (Pije) U zdravlje... Svratiću u četvrtak...

LJUBAV ANDREJEVNA: Mi se ovog časa selimo u varoš, a sutra ja putujem u inostranstvo...

PIŠČIK: Šta kažete? (Zabrinuto) Zašto u varoš? Zato ja vidim nameštaj... kofere... Ali, ništa... (Kroz suze) Ništa... To su ljudi ogromne pameti... ti Englezi... Ništa... Neka vam je srećno... Bog će vam pomoći... Ništa... Sve ima

svoj kraj... (Ljubi ruku Ljubavi Andrejevnoj) A ako dopre do vas glas da mi je došao kraj, setite se ovog... konja i recite: Bio jednom na svetu i ovakav i onakav... Simeonov Piščik... bog da mu dušu prosti... Vreme je osobito... Da... (Izlazi jako zbunjen, ali se odmah vraća i govori na vratima.) Pozdravila vas je Dašenjka! (Izlazi)

LJUBAV ANDREJEVNA: Sad možemo da krenemo. Odlazim s dvema brigama. Prva - bolesni Firs. (Pogledavši na sat.) Još možemo jedno pet minuta...

ANJA: Mama, Firsu su već odveli u bolnicu. Jaša ga je jutros poslao.

LJUBAV ANDREJEVNA: Druga mi je briga - Varja. Ona je naučila da rano ustaje i da radi, i sad je, bez posla, kao riba bez vode. Smršala je, pobledela i plače, sirotica... (Pauza) Vi vrlo dobro znate, Jermolaju Aleksejeviču, ja sam sanjala... da je udam za vas i po svemu je izgledalo da ćete se oženiti njome. (Šapće nešto Anji, ova daje znak Šarloti i obe izlaze.) Ona vas voli, vama se ona sviđa i ne znam, ne znam zašto vi kao da izbegavate jedno drugo. Ne razumem!

LOPAHIN: Ni ja ne razumem, moram priznati. Nekako je sve to čudno... Ako još ima vremena, ja sam spreman i sada... Da svršimo odjednom i gotovo; vidim da je bez vas neću zaprositi.

LJUBAV ANDREJEVNA: Odlično. Potreban je samo jedan trenutak. Sad ću je zvati...

LOPAHIN: Baš dobro, ima i šampanjca. (Pogleda čaše) Prazne su, neko je već popio. (Jaša kašlje) To se zove polokati...

LJUBAV ANDREJEVNA (živo): Divno. Mi ćemo izići... Jašo, a ne! Ja ću je zvati... (Kroz vrata) Varja, ostavi sve, hodi ovamo. Dođi! (Izlazi s Jašom.)

LOPAHIN (pogleda na sat.) Da...

Pauza. Iza vrata uzdržan smeh, šapat, najzad ulazi Varja.

VARJA (dugo razgleda stvari): Čudna stvar, nikako da nađem...

LOPAHIN: Šta tražite?

VARJA: Sama sam spakovala, a sad ne znam gde je.

Pauza.

LOPAHIN: Kuda ćete sada, Varvara Mihailovna?

VARJA: Ja? Rogulinima... Pogodili smo se da im vodim domaćinstvo... kao ekonomka, tako nešto.

LOPAHIN: U Jašnjevo? Ima donde svojih sedamdeset vrsta. (Pauza) Eto, prestao je život u ovoj kući.

VARJA (razgledajući stvari): Ama gde je... A možda sam u sanduk spakovala... Da, u ovoj kući život je prestao... više ga neće biti...

LOPAHIN: A ja sad idem u Harkov... eto ovim vozom. Imam mnogo posla. A ovde u kući ostavljam Epihodova... Uzeo sam ga u službu.

VARJA: Pa šta ćete!

LOPAHIN: A lane je u ovo doba već padao sneg, ako se sećate, a sad je mirno vreme, sija sunce. Samo što je hladno... Jedno tri stepena ispod nule.

VARJA: Nisam pogledala. (Pauza) A i termometar nam je razbijen.

Pauza. Jedan glas kroz vrata iz dvorišta. Jermolaju Aleksejeviču!

LOPAHIN (kao da je odavno čekao da ga zovu.): Odmah! (Brzo odlazi.)

Varja, sedeći na podu, spustivši glavu na balu s odelom, tiho jeca. Otvaraju se vrata, polako ulazi Ljubav Andrejevna.

LJUBAV ANDREJEVNA: Šta je bilo? (Pauza) Vreme je da krenemo.

VARJA (više ne plače, obrisala je suze): Da, vreme je, mamice. Ja ću još danas stići kod Rogulinih, samo da ne zadocnim na voz...

LJUBAV ANDREJEVNA (kroz vrata): Anja, oblači se! (Ulazi Anja, zatim Gajev i Šarlota Ivanovna. Gajev je obukao zimski kaput s bašlikom. Skuplja se posluga, kočijaši. Oko stvari posluje Epihodov.) Sad možemo na put.

ANJA (radosno): Na put!

GAJEV: Prijatelji moji, dragi, mili, prijatelji moji! Napuštajući zauvek ovu kuću, mogu li oćutati, mogu li se uzdržati da ne iskažem na rastanku ona osećanja koja u ovom trenutku ispunjavaju celo moje biće...

ANJA (preklinjući): Ujko!

VARJA: Ujko, nemojte!

GAJEV (setno): Dupleom žutu u sredinu... Ćutim.

Ulazi Trofimov, zatim Lopahin.

TROFIMOV: Šta je, gospodo, vreme je da krenemo!

LOPAHIN: Epihodove, daj mi kaput!

LJUBAV ANDREJEVNA: Ja ću još da sednem za trenutak. Kao da dosad nikad nisam videla kakvi su zidovi u ovoj kući, kakve su tavanice i sad ih gledam tako željno, s takvom nežnom ljubavlju...

GAJEV: Sećam se, kad mi je bilo šest godina, na Duhove, sedeo sam na ovom prozoru i gledao kako moj otac ide u crkvu...

LJUBAV ANDREJEVNA: Jeste li sve stvari izneli?

LOPAHIN: Ćini mi se, sve. (Epihodovu, oblaćeći kaput.) A ti, Epihodove, pazi da sve bude u redu.

EPIHODOV (govori promuklim glasom): Budite bez brige, Jermolaju Aleksejeviću!

LOPAHIN: A što si promenio glas?

EPIHODOV: Maločas sam popio vode, progutao sam nešto.

JAŠA (prezrivo): Prostačina...

LJUBAV ANDREJEVNA: Kad odemo - ovde neće ostati ni žive duše...

LOPAHIN: Sve do proleća.

VARJA (naglo izvuče iz bale kišobran, izgleda kao da je zamahnula njime; Lopahin se pravi kao da se uplašio): Zaboga, zaboga... Nije mi ni na kraj pameti...

TROFIMOV: Gospodo, hajde da sednemo u kola... Već je vreme! Sad će doći voz!

VARJA: Peća, evo vaših kaljača, pored kofera. (Kroz suze) Kako su vam kaljave, stare...

TROFIMOV (navlačeći kaljače): Hajdemote, gospodo!

GAJEV (jako zbunjen, boji se da će zaplakati): Voz... stanica... Kroaze u sredinu, belu dubleom u čošak...

LJUBAV ANDREJEVNA: Hajdemo!...

LOPAHIN: Jesu li svi ovde? Tamo nikog nema? (Zaključava vrata s leve strane) Ovde su smeštene stvari, treba zaključati. Hajdemo!...

ANJA: Zbogom, kućo! Zbogom, stari živote!

TROFIMOV: Zdravo, novi živote!... (Izlazi s Anjom.)

Varja gleda naokolo po sobi i polako izlazi. Izlaze Jaša i Šarlota s psetancetom.

LOPAHIN: Dakle, do proleća. Izlazite, gospodo... Doviđenja!... (Izlazi.)

Ljubav Andrejevna i Gajev ostaju sami. Kao da su samo to čekali, bacaju se jedno drugome oko vrata i jecaju prigušeno, tiho, bojeći se da ih ne čuju.

GAJEV (očajno): Sestro moja, sestro moja...

LJUBAV ANDREJEVNA: O moj dragi, moj nežni, divni vrte!... Moj živote, moja mladosti, srećo moja, zbogom!... Zbogom!

ANJIN GLAS (veselo, doziva): Mama!

GLAS TROFIMOVA (veselo, uzbuđeno): Uu!

LJUBAV ANDREJEVNA: Još poslednji put da pogledam zidove, prozore... Po ovoj sobi volela je da šeta pokojna mama...

GAJEV: Sestro moja, sestro moja!

ANJIN GLAS: Mama!

GLAS TROFIMOVA: Uu!

LJUBAV ANDREJEVNA: Dolazimo!

Izlaze. Pozornica je prazna. Čuje se kako neko zaključava sva vrata, kako zatim kreću kola. Nastaje tišina. Kroz tišinu razleže se potmula lupa sekire po drvetu; ona odjekuje usamljeno i tužno. Čuju se koraci. Na vratima s desne strane pojavljuje se Firs. On je obučen kao uvek - ima kaput i beli prsluk, na nogama papuče. Bolestan je.

FIRS (prilazi vratima, proba kvaku): Zaključana. Otišli... (Seda na divan) A mene zaboravili... Ništa... ja ću ovde posedeti... A Leonid Andrejevič zacemento nije obukao bundu, pošao u kaputu... (Zabrinuto uzdiše) Ja nisam pogledao. Što ti je mlado zeleno! (Mrmlja nešto što se ne može razumeti.) A život je prohujao, kao da nisam ni živeo... (Leže) Da prilegnem malo... A snage ti nema više, ništa nije ostalo, ništa... Eh ti... brljivi!... (Leži nepomično.)

Čuje se daleki zvuk, kao da dolazi s neba, zvuk prekinute žice, sve slabiji, tužan. Nastaje tišina i samo se čuje kako daleko u bašti sekira udara po drvetu.

1903.